

HOOFSTUK 6

'N OMNIBUS VAN STORIES ...

GEVALLESTUDIES OOR SEKSUELE MISHANDELING

AGTERGROND VAN HIERDIE HOOFSTUK

In hierdie hoofstuk sal daar gefokus word op:

- die impak van seksuele mishandeling op die adolessent se identiteit;
- die invloed van seksuele mishandeling op die ontwikkelingstake wat deur die adolessent deurgewerk moet word;
- die herskrywing van 'n alternatiewe selfnarratief na só 'n insident; en
- die invloed van ander *survivors* se stories op die lewe van slagoffers.

Narratiewe terapie bied aan die terapeut en kliënte die geleentheid om deur 'n **kollaboratiewe proses** van ko-konstruksie 'n nuwe selfnarratief te skep - die alternatiewe storie van hul lewe. Kliënte het nie 'n aandeel gehad in die seksuele mishandeling nie, maar hulle het wel 'n aandeel in die herskrywing van hul storie. Kliënte sal tydens hierdie studie 'n aktiewe rol speel tydens die ko-outeuring van hul eie storie.

Narrative inquiry is the process of gathering information for the purpose of research through storytelling. The researcher then writes the narrative of the experience.

Humans are storytelling organisms who, individually and collectively, lead storied lives.

Thus, the study of narrative is the study of the ways humans experience the world.

In other words, people's lives consist of stories.

(Connelly & Clandinin in Narrative Inquiry, 2002: 1*)

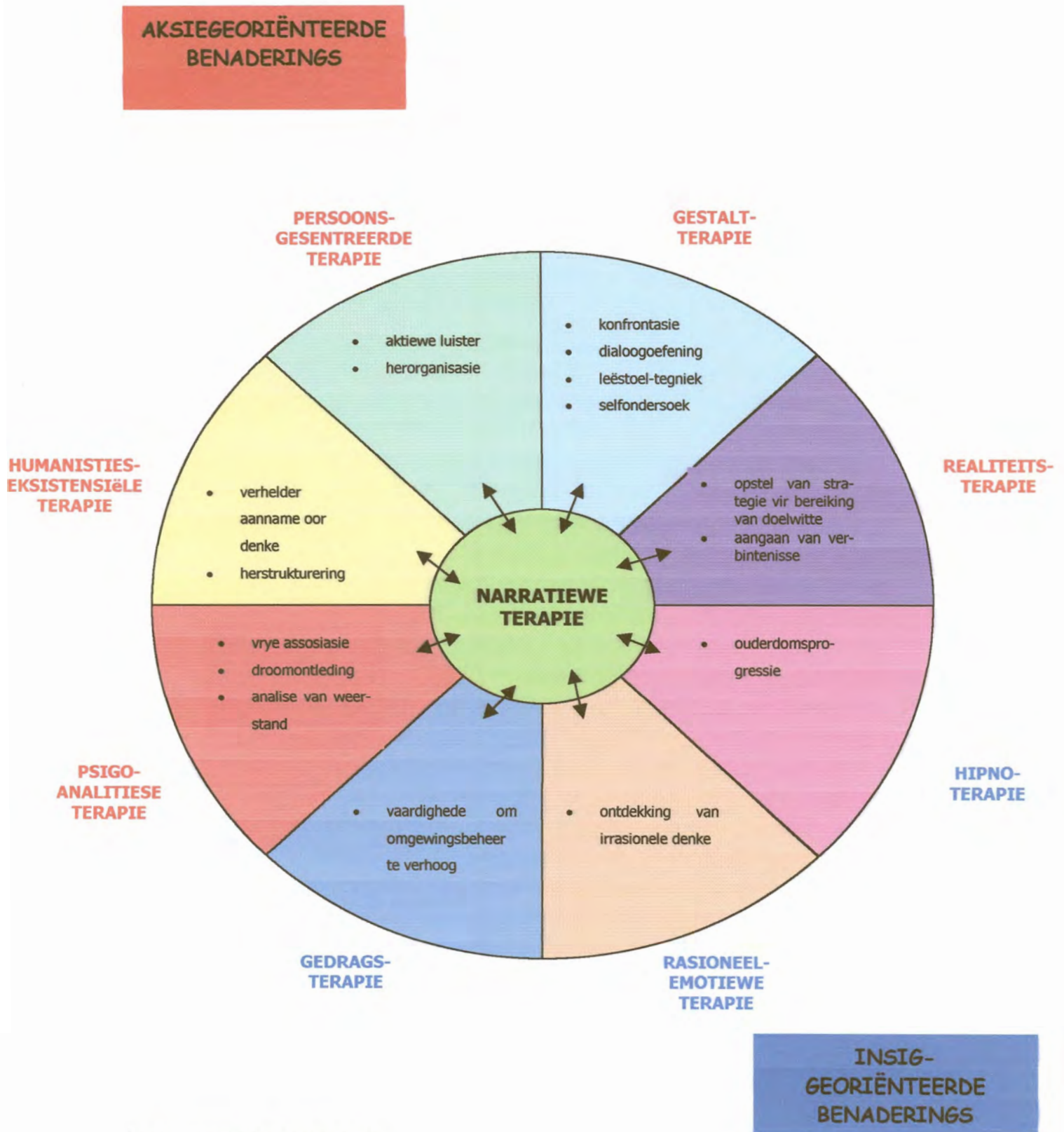
In hierdie studie is dit nie net die verantwoordelikheid van die navorser om die narratief van ervaring te skryf nie, maar val die klem op die ko-outeringsproses en sal die respondent eweneens net so 'n belangrike rol speel.

6.1 INLEIDING

Rich (1999: 1-3*) stel die vraag: Wat is narratiewe terapie? Hy antwoord self deur te sê dat daar nie iets soos narratiewe terapie bestaan nie, maar dat daar wel duisende vorme van narratiewe terapie bestaan. Volgens hom het hy Michael White, wat allerweë as die vader van narratiewe terapie beskou word, eenkeer hoor sê dat geen twee terapeute narratiewe terapie op dieselfde manier toepas nie – iets waarmee hy kon saamstem en iets wat die leser sal ervaar tydens die lees van hierdie hoofstuk.

In praktyk gebruik die navorser die taal van narratiewe terapie, maar gebruik ook die tegnieke van 'n verskeidenheid ander benaderings, soos bespreek in hoofstuk 2. 'n Diagrammatiese voorstelling van die komponente van die terapieë wat in samehang met narratiewe terapie gebruik word, word weer in figuur 6.1 weergegee.

Figuur 6.1 Komponente van terapeutiese tegnieke vanuit aksie- en insiggeoriënteerde benaderings

(oorgeneem uit hoofstuk 2)

In hoofstuk sewe sal daar aangetoon word hoe die navorser genoemde komponente van terapie in samehang met narratiewe terapie in hierdie studie aangewend het.

Narratiewe terapeute is nie die kenner van mense se lewens nie. Dié terapeut lei eerder kliënte deur vrae tot selfinsig en kennis. Eers wanneer 'n nuwe **intellektuele bewuswording** posgevat het, kan kliënte hul **denkraamwerk verander en word 'n verandering in gevoelens en gedrag potensieel gefasiliteer**.

In hierdie hoofstuk sal gepoog word om aan die hand van vyf gevallestudies te toon hoe narratiewe terapie as aksie- en insiggeoriënteerde benadering gebruik kan word. Hierdie toepassing sal ten doel hê om:

- Die **eklektiese aard** van terapie aan te dui.
- Die **buigsaamheid** van narratiewe terapie te demonstreer soos gebruik deur die navorser. Hierdie buigsaamheid sal sigbaar wees in die terapie van elke unieke geval asook in die aanbieding van elke kliënt se eie unieke alternatiewe storie in samehang met gedragsterapeutiese tegnieke vanuit ander denkskole.
- Die gebruik van **ko-terapeute** te belig. Ko-terapeute – vir die doel van hierdie studie – is die terapeut asook persone wat tevore die traumatiese gebeure van seksuele mishandeling in hul lewe moes integreer (die *survivors*). Die verwerking en herskryf van hul eie storie bied lig aan die slagoffer wat daarmee gekonfronteer word. Seksuele mishandeling bring mee dat slagoffers gevoelens ervaar van 'dit het nog nooit met iemand anders gebeur nie'; intense alleenheid; 'n vervreemding van hulle menswees en ander gewaarwordinge soos dit in die gevallestudies na vore kom. *Survivors*, as ko-terapeute, bring insig aan die slagoffer wat moeilik vertelbaar is deur die terapeut wat nie vanuit dieselfde ervaring kan praat nie. *Survivors* en terapeute as ko-terapeute is in staat om raad te gee, inligting te verstrek, empatie oor te dra en kan help om aksies te rig ten einde slagoffers te help om die trauma in hul lewe te integreer.

Alvorens daar na die individuele gevallestudies gekyk word, sal die gevallestudiemetode eers bespreek word.

6.2 DIE GEVALLESTUDIE

In hierdie afdeling sal die doel, prosedure, dataverwerking en seleksie van gevallestudie bespreek word.

6.2.1 DIE DOEL VAN GEVALLESTUDIE

Die doel van gevallestudies word deur 'n aantal navorsers soos volg beskryf:

Snow (1999: 1-3*) beskryf gevallestudie as 'n narratief gebaseer op werklike of aktuele ervarings met gepaardgaande lewenswerklikhede – kwessies of vraagstukke, probleme en kompleksiteite en die stryd om oplossings te vind hiervoor. Dit is begrond in **feite** eerder as geabstraheerde veralgemenings en teorieë (wat aan die hart lê van die tradisionele akademiese benadering). 'n Goeie gevallestudie sal inderdaad 'gepak' wees met feite. Dit sal die besonderhede of detail verskaf van die aanvanklike idee of gedagte agter die begronding, die geskiedenis van die ontwikkeling en daaropvolgende werking of funksionering en hoe die studie bestuur is. In 'n sekere sin het die geval reeds 'n 'antwoord' aangesien die geval retrospektief is en besluite inderdaad reeds geneem is. Met die voordeel van tydsverloop, verdere ervaring en nuwe informasie, word egter bewys dat daar nie noodwendig altyd 'regte' antwoorde is nie.

Badenhorst (Conradie, 1995:182) beskou die vernaamste doel van gevallestudie as die **naspeur van die belangrikste aspek of saak of situasie**. Die eenheid wat in 'n gevallestudie gebruik word, bestaan uit 'n individu, sosiale instelling of kultuurgroep. In 'n gevallestudie kan 'n fase in die geskiedenis en lewensverloop van die eenheid nagevors word of die volle verloop daarvan kan nagegaan word.

Navorsing, wat by wyse van gevallestudies gedoen word, het 'n meer **kontekstuele belang** omdat dit klem lê op dit wat onderskeidend en uniek is in 'n situasie of gebeure (Mouton & Marais, 1990: 49).

Die gevallestudiemetode word deur Bromley (1986:2) beskryf as 'n basiese metode van wetenskaplike ondersoek wat die effektiewe professionele praktyk ondersteun wat spesifiek gerig is op die **hantering van menslike probleme**. Die onderhawige

gevallestudies bevestig hierdie stelling. Beperkings en tekortkominge inherent aan hierdie navorsingsmetode, soos byvoorbeeld dat navorsers sekere aspekte van die toetsresultate en uitkomst verskillend mag interpreteer, word deurgaans in ag geneem.

Die onderhawige studie word aan die hand van etnografie, fenomenologie en etnometodologie (soos bespreek in hoofstuk 1, afdeling 1.4.2.1) asook aksienavorsing (bespreek in hoofstuk 1, afdeling 1.4.2.2) uitgevoer.

In hierdie hoofstuk sal gevallestudies gebruik word om:

- die impak van seksuele mishandeling op adolessente se identiteitsverwerwing te evalueer;
- te bepaal of die ontwikkelingstake van Erikson vir adolessente oor kultuurgrense heen dieselfde inhoud het;
- kliënte se eie vermoë tot die herskrywing van hul eie storie te ondersoek;
- die gebruikswaarde van *survivors* as ko-terapeute op kruiskulturele gebied na te vors; en
- die buigsaamheid van narratiewe terapie te illustreer.

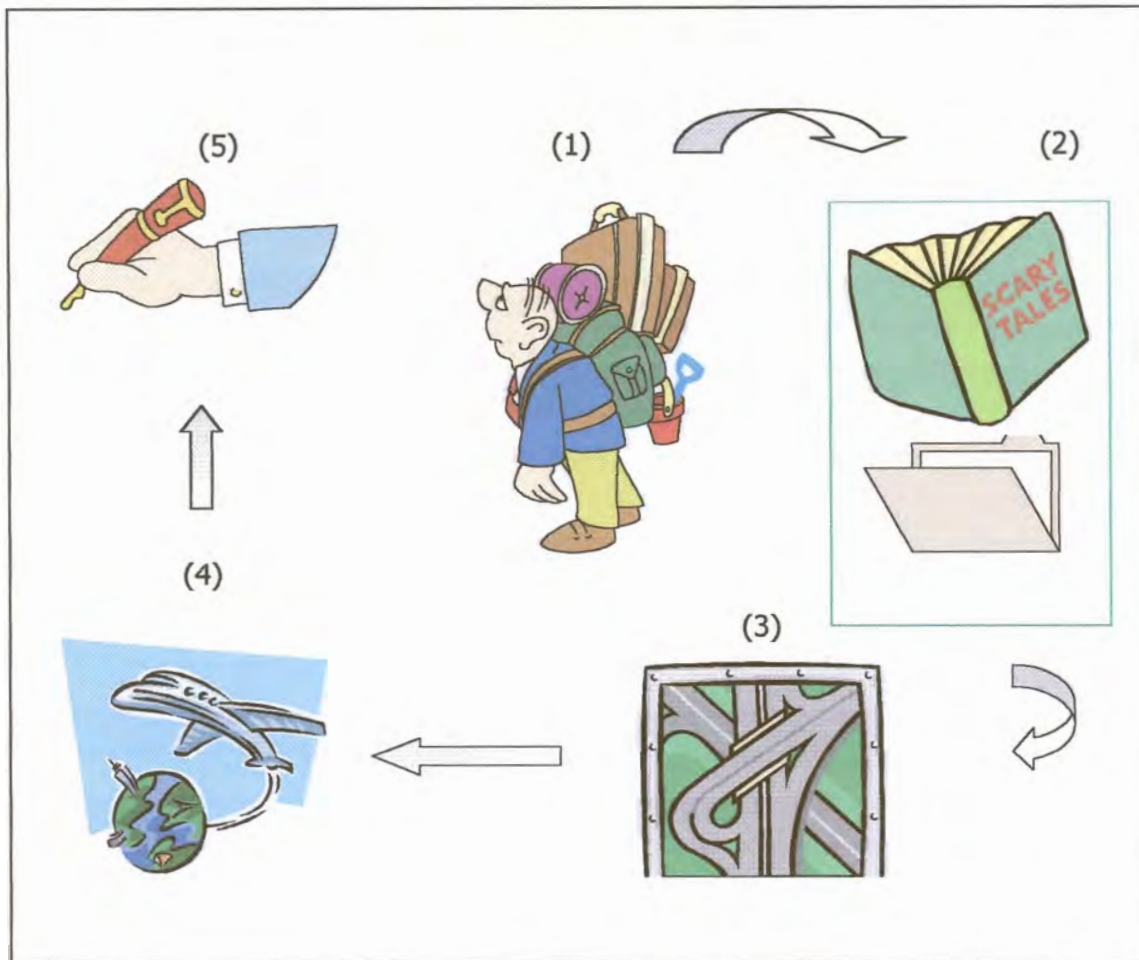
Met die insluiting van die onderskeie gevalle word die diskoers in narratiewe terapie verbreed. Die diskoers wat tot op hede vanuit die literatuur gevoer is, kry nou 'n persoonlike karakter wanneer die gevalle vir hierdie studie by die proses ingesluit word.

6.2.2 PROSEDURE MET DIE GEBRUIK VAN DIE GEVALLESTUDIES

Seksueel mishandelde adolessente wat aanmeld by die navorser se praktyk asook slagoffers van seksuele mishandeling wat gesprek is ten tyde van gemeenskapsdiens, gelewer deur die navorser, is gevra om deel te neem aan die navorsingsprojek. Veldnotas is hoofsaaklik gebruik en aangevul deur klankopnames. Geeneen van die respondente wou toestemming gee tot oudiovisuele opnames van die terapie nie. Die respondent van geval vyf het wel toestemming gegee dat die dans wat sy uitgewerk het en 'n uitbeelding is van die probleemdeurdrenkte storie wat deur haar vervang is met die alternatiewe storie van haar lewe, ingedien mag word as deel van hierdie studie. Die stories is deur die respondente self gedikteer.

Die volgende narratief (figuur 6.2) is gebruik as riglyn waarvolgens die gesprekke geskied het en dokumentasie aangteken is. Voorbeelde van die vroeë gebruik is ter verheldering van die probleemdeurdrenkte storie word in tabel 6.1 weergegee. Die navorser het waar nodig tydens die ko-konstruksieproses terapeutiese insette gelewer. Die navorser het saam met elke klient na afsluiting van terapie hul alternatiewe storie (of biografie) geboekstaaf wat saamgestel is uit die veldnotas en klankopnames. Aan die einde van die ko-outeuringsproses is die alternatiewe storie (biografie) aan die klient oorhandig vir persoonlike evaluering van die terapie, maar ook om te dien as versterking van 'my eie nuwe storie'. Hierdie terughandiging van die terapie aan die klient verhoog die waarheidswaarde van hierdie studie. Waarheidswaarde is die vertroue wat die navorser in die juistheid of korrektheid van die bevindinge het, asook die konteks waarbinne die navorsing plaasgevind het. Die blootlê van menslike ervarings soos wat hulle werklik geleef en beleef is, verseker waarheidswaarde (Krefting, 1991: 215).

Figuur 6.2 Narratief soos gebruik tydens terapie aan seksueel mishandelde persone

Verduideliking van bogenoemde illustrasie:

- 1: Persoon meld aan by terapeut belaa met die probleem en subnarratiewe wat ontstaan het oor tyd heen (soos bespreek in 3.3.7.1).
- 2: Probleem word geëksternaliseer en in 'n lêer: *Modus vivendi*, geplaas tesame met ander stories van ander slagoffers (soos bespreek in 3.3.7.2).
- 3: Die invloed wat die probleem op die persoon se lewe het asook subnarratiewe wat 'n rol speel, word ontgin (soos bespreek in 3.3.7.3).
- 4: Unieke uitkomst word gesoek – ook belig vanuit die stories van ander *survivors* (soos bespreek in 3.3.7.4).
- 5: Die alternatiewe storie word geskryf om te vertel wat die persoon se invloed op die probleem sal wees (soos bespreek in 3.3.7.5).

Die volgende tabel (6.1) is 'n voorbeeld van verskillende vrae wat tydens die sessies aan die kliënte gestel is om hulle daarin te begelei om hul onderskeie probleme en subnarratiewe te verhelder.

Tabel 6.1 Verskillende vrae ter verheldering van seksuele mishandeling

VRAE OOR SEKSUELE MISHANDELING	
1.	Dit is nie nodig om die detail van die mishandeling te bespreek ten einde die effek te minimaliseer nie. Deel met my wat jy voel ek nodig het om te weet. Wat dink jy sal vir my van waarde wees om te weet oor jou situasie?
2.	Wanneer in jou lewe was die probleem nie 'n probleem nie?
3.	Wat dink jy waarom moet ons vandag praat wat vir jou tot voordeel sal wees?
4.	Ek het by X gehoor van jou situasie. Watter inligting dink jy is belangrik wat ek moet weet?
5.	Hoe was die probleem 'n probleem in jou lewe?
6.	Op watter manier het dit 'n invloed op jou lewe gehad?
7.	Op watter manier staan depressie nog steeds in jou pad om sekere dinge te bereik?
8.	Hoe dink jy kan die storie van X 'n paragraaf in jou nuwe storie of hoofstuk skryf?
9.	Op watter manier het 'sleg voel' in jou pad gestaan om sekere goed in jou lewe te bereik?
10.	Was daar maniere waarop herinneringe jou gestop het om daarvoor te praat?
11.	Vertel my van die kere wat jy dit kon regkry om op te staan teen die probleem?
12.	Was daar geleenthede wat mishandeling jou probeer keer het en wat jy kon teenstaan?
13.	Was daar 'n tyd wat jy in beheer van jouself was en nie die probleem nie? Verduidelik.
14.	Gevoelens het sekere sterktes van jou weggesteek. Wat vertel jou nuwe kennis vir jou nou?
15.	Het jy dit vroeër van jouself geweet of is dit nuut?
16.	Gestel die probleem kan in een nag verdwyn, wat sal die volgende oggend anders aan jou wees sonder dat jy 'n woord sê? Wat sal die mense raaksien?
17.	Sekere mense voel beter as hul 'n bietjie gepraat het oor dit wat met hulle gebeur het. Ander voel weer hulle wil glad nie daarvoor praat nie. Sal jy vir my kan sê hoe jy dit wil hanteer?
18.	Watter dele van jou liggaam hou vas aan die pynlike stories en gevoelens?
19.	Hoe is dit om in jou skoene te wees en jou lewe te leef?
20.	Hoe het jy jouself geanker en jouself aan ander mense verbind?
21.	Hoe ervaar jy jou seksuele self?
22.	Watter emosies ervaar jy in verband met jou seksualiteit?
23.	Hoe maak jy dinge gebeur in jou lewe?
24.	Wanneer het jou persoonlike krag maklik, gewillig en gelukkig deur jou gevloei?
25.	Hoe kan jy met jouself konnekteer om energie en bemaagtiging in jouself te verbeter?
26.	Wat kan jy vir jouself van jouself af doen?
27.	Kan ander se liefde maklik by jou uitkom? Was daar tye wat dit makliker was as in ander tye?
28.	Hoe kan jy liefde met jou wil balanseer?
29.	Hoe luister jy na jouself?
30.	Hoe gereeld praat jy met jouself?
31.	Wat sal jy vir jouself nou oor jou lewe wil sê?
32.	Watter waarhede is daar nou in jou lewe?
33.	Met wie in jou lewe sal jy wil praat oor die waarheid in jou lewe?
34.	Is jy bewus van enigiets wat jou blokkeer in die visie wat jy vir jouself koester?
35.	Wat dink jy van môre?
36.	Watter insig binne jouself kan jou help om sterktes in jou lewe te gebruik?
37.	Hoe kan jy die antwoorde waartoe jy gekom het op bewustelike vlak gebruik om jouself te verryk?
38.	Vra aan jouself 'n belangrike vraag wat nou in jou lewe van toepassing is.
39.	Wat dink jy mag die antwoord wees?
40.	Hoe sal jy weet dat jy oor antwoorde op 'n vraag of saak wat jou ry, beskik?
41.	Met watter dele van jouself het jy probleme ten opsigte van aanvaarding?
42.	Kan jy beskryf hoe dit is om saam met jou te leef, binne-in jouself?
43.	Kan jy verduidelik hoe jy dit kon regkry om sterk genoeg te staan en om nie eerste toe te gee aan die behoeftes van ander nie?
44.	Seksuele mishandeling kan lei tot psigologiese en/of emosionele probleme. Slagoffers van seksuele mishandeling vind dikwels dat dit hulle ook toegerus het met sekere sterktes wat hulle nie sou gehad het indien dit nie met hulle gebeur het nie. Kan jy aan sulke sterktes dink?
45.	Wat dink jy laat die probleem voortleef?
46.	Het komplekse probleme soos seksuele mishandeling noodwendig komplekse oplossings nodig?
47.	Elke mishandelingsdominante patroon beskik oor kenmerke van uitsluitings (unieke uitkomstes). Kan jy dit in jou lewe herken?

(aangevul uit Bell-Gadsby & Siegenberg, 1996: 229-230 en Durrant & White, 1992)

6.2.3 DATA-ANALISE TEN OPSIGTE VAN DIE GEVALLESTUDIES

Die dataverwerking van hierdie gevallestudies sal geskied volgens die model van Tesch soos uiteengesit in hoofstuk 1 (afdeling 1.5.5). Dié model sal soos volg in hierdie hoofstuk aangewend word:

- Stap 1: Die navorser het 'n begrip van die geheel verkry deur al die transkripsies aandagtig deur te lees. Sekere gedagtes soos dit na vore gekom het, is neergeskryf.
- Stap 2: Die navorser het die onderhoud van Heinrich (geval 3) geselekteer aangesien dit die mees omvattende geval was en daardeur gewerk deur te reflekteer oor die onderliggende betekenis van die inligting. Gedagtes wat na vore gekom het, is in die kantlyn aangestip.
- Stap 3: Nadat die taak ten opsigte van al die respondente voltooi is, is 'n lys van al die onderwerpe saamgestel. Enersluidende onderwerpe is saamgegroepeer en gerangskik in kolomme wat onderskei kon word as vernaamste onderwerpe, unieke onderwerpe en oorskietmateriaal.
- Stap 4: Die navorser het die lys geneem en teruggekeer na die data. Die onderwerpe is daarna in verskillende kleure gekodeer.
- Stap 5: Die navorser het die mees beskrywende bewoording vir die onderwerpe probeer vasstel en verander na kategorieë. Sodoende het die navorser die totale lys van kategorieë verminder deur die saamgroepering van onderwerpe wat met mekaar verband hou, bymekaar te voeg. Lyne is getrek tussen die kategorieë ten einde interverwantskap aan te dui.
- Stap 6: Die navorser het 'n finale besluit geneem oor die kleurkodering en die hoofkategorieë gerangskik soos dit in die data na vore getree het.
- Stap 7: Die datamateriaal wat aan elke kategorie behoort, is georden en 'n voorlopige analise is gedoen.
- Stap 8: Die navorser het die data waar nodig, herkodeer.

'n Protokol oor dié metode om die data te analiseer asook 'n skoon stel data is aan 'n onafhanklike kodeerder (Aanhangsel E; sien ook hoofstuk 1: 1.5.5) gegee. Tydens 'n telefoniese konsensusgesprek op 23 Augustus 2002 tussen die navorser en onafhanklike kodeerder is die temas verfyn en is dit per e-pos bevestig.

Die navorser het die data in die navorsingsverslag weergegee in ooreenstemming met die kleurkodering soos gedoen in die data en dit gerekontekstualiseer met die literatuur.

Die samevatting, gevolgtrekking, leemtes en aanbevelings van hierdie studie sal in hoofstuk sewe bespreek word.

6.2.4 TERAPIEVERLOOP EN SELEKSIE VAN DIE GEVALLE

Hierdie studie het onderneem om die bruikbaarheid van narratiewe terapie by adolessente wat seksueel mishandel is binne verskillende kulture te illustreer aan die hand van die narratief soos uiteengesit in figuur 6.2 (bespreek in hoofstuk 3 onder 3.3.7). Terapie en die aanbieding van die gevallestudies is volgens die narratief gedoen.

6.2.4.1 TERAPIEVERLOOP

Die prentjie van figuur 6.2 is gebruik om slagoffers van seksuele mishandeling en die respondente te oriënteer ten opsigte van die verloop van die terapie. Slagoffers van seksuele mishandeling is dikwels baie onseker wanneer hulle aanmeld vir terapie. Die gebruik van figuur 6.2 help enersyds om die kliënt te oriënteer ten opsigte van die terapie wat gaan volg, maar verleen ook struktuur aan die verloop van die terapie. 'n Breedvoerige uiteensetting en verduideliking van dié figuur is gedoen in hoofstuk 3 (3.3.7.1 – 3.3.7.5). Terapie sou dan soos volg verloop het:

(i) AANMELDING VAN DIE PROBLEEM

Wanneer slagoffers van seksuele mishandeling aanmeld, vertel hulle gewoonlik die 'storie van die slagoffer'. Nadat die navorser na die probleemdeurdrenkte storie geluister het, sou sy die opmerking maak dat sy hoor wat die invloed van die probleem op die persone se lewe is, maar of die kliënte ook kan verduidelik wat hul invloed op die probleem is. Slagoffers van seksuele mishandeling is op hierdie punt gewoonlik nie in staat om die invloed wat hulle oor die probleem uitoeven te verwoord nie. Hulle is nêr bekend met die invloed van die probleem op hul lewe.

(ii) EKSTERNALISERING

Wanneer die invloed van die probleem op die persoon se lewe duidelik geblyk het, kon die terapeut en kliënt saam dit eksternaliseer en is daar aan die kliënt verduidelik dat dié storie nou deel is van 'n klomp ander stories oor dieselfde onderwerp. Daar is toestemming by die kliënt gevra of die storie gebêre kon word in die lêer: *Modus vivendi*. Dit het nie net die geëksternaliseerde probleem beklemtoon nie, maar ook bevestig dat die probleem nie meer die lewe van die kliënt oorheers nie. Om hierdie rede word die kliënt se storie nie in die kliënt se lêer geliasseer nie.

Die geëksternaliseerde probleem is in 'n lêer: *Modus vivendi* geplaas om versterking aan die idee 'die probleem is die probleem' te gee.

(iii) ONTGINNING VAN DIE INVLOED VAN DIE PROBLEEM OP DIE KLIËNT

Hierna word die invloed wat die probleem op die persoon se lewe het asook die subnarratiewe wat 'n rol gespeel het, ontgin. Probleme beskik oor mag en beperk mense in die uitlewing van hul menswees. Die effek van die probleem word oor die hele spektrum van die kliënt se lewe heen nagespeur.

Die **mag van probleme** is daarin geleë dat die bron van die mag dikwels onsigbaar is vir diegene wat die meeste daardeur geraak word. Kliënte word geïsoleer in hul ervaring van onderwerping aan die probleem. Hulle glo dat húl probleem die grootste en die enigste is wat bestaan – met ander woorde die kenniskomponent is foutief, want dit wat hulle **glo**, is nie werklikheidsgetrou nie. Die mag wat oorheers, is **gemaskeer** en **verbloem** en tree op in 'n status van waarheid.

Respondente is op verskillende maniere fisies betrek by die uitbeelding van die 'probleem' en is dan gevra om:

- 'n collage te maak wat die invloed van die probleem op hul lewe uitbeeld;
- die probleem te teken;
- die probleem in digvorm weer te gee; of
- 'n fisiese uitbeelding te maak wat die probleem verduidelik.

Kliënte is fisies betrokke gemaak by die probleem sodat hulle die probleem as die probleem beter kon leer ken ten einde dit moontlik te maak om later in 'n ander verhouding tot die probleem te staan.

(iv) UNIEKE UITKOMSTE

Unieke uitkomst waar die probleem nie die lewe van die slagoffer kon oorneem nie, word hierna gesoek. Unieke uitkomst kan net na vore tree nadat die probleem geëksternaliseer is en die persoon nie meer deur die probleem oorskadu word nie.

As gevolg van die feit dat slagoffers van seksuele mishandeling isolasie ervaar en dikwels voel dat niemand anders moet deurgaen wat hulle deurgaen nie, is die stories van ander *survivors* uit *Modus vivendi* of ander literatuur gehaal ter toeligting van hoe ander mense probleme van dieselfde aard hanteer het. Insig in die probleem en subnarratiewe word hieruit gehaal sodat slagoffers die probleem en die mag wat gesetel is in probleme beter kan verstaan. Hulle word ook tot kennis gebring om te sien hoe ander *survivors* beheer teruggeneem het van die probleem. Hulle word op hierdie stadium gevra of hulle die proses kan begin omdraai en of hulle kan begin om aan die probleem te dikteer hoe hulle die beheer van hul lewe gaan terugneem.

Vanuit die unieke uitkomst word 'n alternatiewe storie deur middel van herouteuring gekonstrueer. Kliënte neem dus op hierdie stadium outeurskap van die probleem oor en oefen hiervandaan invloed op die probleem uit.

(v) DIE INVLOED VAN DIE PERSOON OP DIE PROBLEEM

'n Teenkomplot of alternatiewe storie tot die probleem uitoorlê die probleem en beteken dat daar in **letterlike** terme 'n nuwe storie geskryf word – 'n storie wat dui op die begrensde plek of verlaagde status wat die probleem in die toekoms sal aanneem en wat die persoon se verhouding tot die probleem sal wees. Die teenkomplot word dus **verdik** en die komplot **verdun**.

Die teenkomplot is versterk deur die lees van ander *survivors* se stories tussen sessies of deur die kyk van video's wat oor dié onderwerp handel. Respondente in terapie is ook

gebruik om aan ander slagoffers briefies te skryf ter ondersteuning van die slagoffer, maar ook om die sukses teen die probleem wat hulle reeds in hul eie lewe begin ervaar het te deel en te versterk.

Respondente moes vir hulself doelwitte stel om die probleem en die subnarratiewe wat uit die probleem ontstaan het, te uitoorlê. Tydens sessies is die aksies waarop besluit is en die planne wat gemaak is fisies deur die respondente neergeskryf en is dit ook deur die navorser aangeteken.

Aan die einde van die terapie het die respondent en navorser gaan sit en die alternatiewe storie of nuwe hoofstuk in hul boek saam gerekonstrueer vanuit die veldnotas gehou deur die navorser asook vanaf die oudiokassette waar van toepassing. Die idee van hiërdie fisiese herskrywing van die storie is in die volgende geleë:

- Dit gee aan kliënte 'n stem waardeur gepraat kan word aangesien seksuele mishandeling die slagoffer dikwels ontnem het van 'n stem om mee te praat.
- Dít wat in boeke gelees word, is geskiedenis. Dit het reeds gebeur. Die stories van kliënte se lewens het reeds gebeur. Dis onveranderlik. Dit wat wel verander kan word, is die keuse wat die kliënt moet uitoefen oor die verhouding waarin daar vorentoe met die 'probleem' saamgeleef word.
- Seksuele mishandeling laat kliënte dikwels wonder: 'Het dit régtig met my gebeur? Was dit nie dalk net 'n droom of 'n verbeeldingsvlug nie?' Die skryf van die storie bring geldigheid na vore in dié sin om te kan lees 'dít het met my gebeur'.
- Outobiografieë word geskryf deur mense wat 'n storie het om te vertel oor hul eie lewe. Leersame ervarings en gedeelde insigte maak 'n groot deel van 'n outobiografie uit. Newman en Baumeister (in Ziller, 2000: 265-266) bied twee kenmerke aan wat in outobiografieë voorkom: Mense konstrueer stories wat hul aksies as goed en reg reflekteer en wat hulle self uitbeeld as aantreklik en bekwaam. Kliënte word die geleentheid gebied om deur hul eie ervaring aan ander slagoffers 'n leer- en groeigeleentheid vanuit hul eie storie te bied.
- Bevestiging, nie net van hul eie worsteling met die 'probleem' nie, maar ook van die sukses van hul verhaal, word weergegee.

Kliënte verstaan hierdie konsep maklik en sal dikwels tydens terapie self na die narratief verwys om te bepaal waar hulle hulself in die terapie bevind.

Aangesien die fokus in hierdie studie val op kliënte se eie vermoë tot die fisiese herskryf van hul storie, word terapie-inhoud vervat in die stories van elke geval en bied elke respondent dié inhoud aan die leser soos hy of sy gemaklik is daarmee. Veldnotas en oudiobande is dus aan die respondente teruggehandig as inhoud waarmee hulle na goeddunke kon handel en self kon besluit oor wat hulle in hul storie (outobiografie) wil hê al dan nie.

6.2.4.2 SELEKSIE VAN DIE GEVALLE

Gevalle uit diverse kulture wat beide geslagte insluit, is by hierdie studie gebruik. Die klassifisering van die individue in etniese en rasgroepe binne dié konteks is met die uitsluitlike doel om die verteenwoordigende aard van die steekproef aan te dui. Vyf gevalle word aangebied in hierdie gevallestudie, te wete:

Geval 1 - Die storie van Martie: 'n 22-jarige wit vroulike student: gemolesteer.

Geval 2 - Die storie van Anna: 'n 17-jarige swart vroulike entrepreneur: gemolesteer.

Geval 3 - Die storie van Heinrich: 'n 23-jarige wit manlike student: gemolesteer en blootgestel aan pornografiese materiaal.

Geval 4 - Die storie van Veronica: 'n 17-jarige bruin vroulike skolier: onsedelik aangerand en verkrag.

Geval 5 - Die storie van Charlene: 'n 18-jarige wit vroulike skolier: verkrag.

Die stories van verskeie ander slagoffers van seksuele mishandeling is ook opgeneem in die lêer: *Modus vivendi*. Bogenoemde respondente was die enigstes wat teen die einde van die navorsingstudie bereid was om die toestemmingsvorm te teken vir die gebruik van hul stories vir 'publikasie'. Aangesien hierdie studie 'n nie-waarskynlikheidsteekproefneming is, is hierdie respondente voor die voet ingesluit as 'eerste gewilliges' by hierdie studie. Al die ander respondente het te kenne gegee dat gedeeltes van hul stories gebruik mag word onder die lêernaam *Modus vivendi*, maar dat daar nie na hul identiteit op enige manier verwys mag word nie. Die meeste het as rede hiervoor aangevoer dat hulle té blootgestel voel indien daar op enige wyse, selfs deur die gebruik van pseudonieme, na hulle verwys sou word. Dit het weereens die sensitiewe aard van hierdie studie beklemtoon en die belangrikheid daarvan bevestig dat navorsers hulle behoort te hou by die etiese riglyne gestel vir 'n navorsingsprojek (sien ook hoofstuk 1: 1.5.3.4).

6.3 GEVALLESTUDIE 1: DIE STORIE VAN MARTIE¹⁹

IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE

- 22-jarige wit vroulike student -

Die terapeut en Martie het onderstaande verhaal gesamentlik gekonstrueer op 6 Julie 2002, vyf maande ná die aanvang van terapie en ná sewe sessies van een uur elk. Alle notas gemaak deur die navorser ten tyde van elke terapie-sessie is tot die kliënt se beskikking gestel. Vanuit hierdie aantekeninge het sy haar eie verhaal gekonstrueer terwyl die navorser dit getik het.

6.3.1 DIE PROBLEEMDEURDRENKTE STORIE

Ek het grootgeword in 'n gelukkige huisgesin. My pa was destyds in die politiek en het gedien op die raad. Dit is waar alles begin het. Ons was een aand by 'n politieke geleentheid waar 'n spreker kom praat het. Ek was 7 jaar oud. Een van my pa se vriende se seuns was ook daar. Ons was verveeld en hy het my na die pawiljoen toe gevat en hy het my gesoen. Hy was in die hoërskool. My pa het vir hom klas gegee en hy was in my pa se orkes. Hy was so st. 7/8. En dit was vir my verskriklik sleg. Ek het weggeloop badkamer toe en het my mond gaan uitspoel. Ek weet nie hoe lank daarna nie, het hy en sy pa een aand by ons huis aangekom. Hy het in my kamer ingekom waar my broer en suster by was. Die besonderhede van daardie aand is nie meer mooi duidelik nie. Wat ek wel onthou is die pyn en ek onthou hy het vir my gesê as dit seer is moet ek vir hom sê. Ek onthou dit was seer, maar het hom nie gesê nie, want ek was bang. Ek onthou daarna moes ek orale seks met hom hê en ek moes toiletpapier vir hom gaan haal. My boetie (3 jaar) en sussie (4 jaar) was by in die kamer en my boetie het my gevra of ek dit met hom ook sal doen. Ek onthou ek was ontsettend naar. Vandag nog as ek daardie tipe spuitgoed ruik, raak ek ontsettend naar.

Ek het nie beseft wat met my gebeur het nie en ek het vir niemand daarvan vertel nie. Ek het vir 'n meisie vertel wat 'n jaar ouer as ek was – ons was huisvriende – terwyl ons

¹⁹ Pseudoniem gekies deur respondent.

gebad het. Ek het vir haar gesê ek is verkrag. Ons was toe seker so st. 4 / 5 rond. Haar ma het my dit hoor sê en ek het nie geweet dat sy dit gehoor het nie. Toe het my ma een aand na my kamer toe gekom en sy het vir my gevra of 'n man al ooit aan my geraak het. Ek neem aan dat die tannie haar vertel het. En ek het vir haar gesê: Nee. Ek was te bang. **Dit was die laaste van daardie storie.** Ek het op skool baie goed presteer. Ek was in al die eerste spanne, hoofdogter op laerskool en ek was ook kultuurdogter vir twee jaar. Ek het baie leierskapsposisies bekleed. En ek het baie kyse gehad. Ek was gewild.

Toe gaan ek hoërskool toe en ek het daar ook baie goed presteer. Toe seker so st. 9 het dit my begin vang. Ek het vir my beste vriendin (vanaf st. 6) dit vertel. Ek moes haar dit vertel, want op daardie stadium het dit my begin vang. Ek het nagmerries gekry en die feit dat ek daardie jaar moes katkiseer was vir my 'n groot krisis. Ek het baie, baie skuldig gevoel. Ek het gevoel dit was alles my skuld en ek moes nee gesê het. Ek het gevoel dat ek nie aangeneem mag word nie – ek is té sleg daarvoor en te sondig. **Ek was ook verward omdat ek tot vandag toe nie die presiese besonderhede daarvan kan onthou nie.** Ek het nie geweet of ek dit gedroom het en of ek dit my verbeel het nie. Om daarvoor te kon praat, het gehelp. Maar dit het glad nie gehelp om my verhouding met seuns beter te maak nie. Ek het my matriekjaar goed afgesluit. Ek was onderhoofdogter en ek het twee onderskeidings in matriek gehad, was op die Top Vyf akademiese presteerders en is toe universiteit toe. **Miskien hoop ek heimlik dat indien ek die presiese besonderhede van daardie dag kan onthou ek die omvang van my skuld en aandeel daaraan sal kan bepaal.**

In my eerste jaar het ek 'n lang vergete vriend opgespoor – eintlik het hy my opgespoor. En ons het begin uitgaan – saam funksies bygewoon. Ek het egter heeltyd weggeskram van fisiese kontak af – ek wou byvoorbeeld nie hê hy moes my hand vashou nie. Dit het gebeur dat hy my een aand gesoen het. Dit was *actually* veronderstel om my eerste soen te gewees het. Dit was nie vir my lekker nie en daarna het dit nooit weer gebeur nie. Ek het hom nie toegelaat nie. Na nege maande het ek net nooit weer van hom gehoor nie. Ek het in my eerste jaar 'n vriendin ontmoet wat baie lekker was omdat ek baie alleen was. Ek het aan die einde van my eerste jaar na 'n nuwe studentehuis getrek. Toe het sy meer en meer kom kuier en ons het beste vriendinne geraak. Een aand het ek haar in my vertroue geneem en ek het haar vertel van dit wat met my gebeur het. Sy was baie ontsteld en sy het vir my gesê sy weet hoe dit is, want sy is ook verkrag. Sy

skram ook weg van fisiese kontak. Die een ding het tot die ander ding gelei en voordat ek myself kon keer was ek in 'n lesbiese verhouding betrokke. Vir die laaste vier jaar het ons 'n verhouding gehad. Aanvanklik was dit reg en lekker, want mens het sekuriteit gehad. Jy's aanvaar en daar was iemand wat vir jou lief was en iemand wat jou nie seermaak nie. Ons verhouding was 'n skelm verhouding en nie openbaar nie, alhoewel baie daarvoor gewonder het. Selfs haar ma het my al daarvoor gekonfronteer. Ons het onself regverdig deur te sê ons is lief vir mekaar en God is liefde – so wat is dan nou so verkeerd? En ons het ook gesê dat almal sonde pleeg – party steel en ander pleeg moord. So, dit wat ons doen is nie so erg nie. Ek het toe meer en meer begin lees in die Bybel oor seksualiteit en homoseksualiteit en ek het besef dat dit verkeerd is²⁰. Ons het saam besluit ons gaan 'n einde aan die verhouding maak, maar dit was moeiliker as wat ons gedink het dit sou wees.

As deel van my skripsie moes ek na 'n ander dorp toe gaan en dit was die eerste keer wat ons regtig die kontak kon verbreek. In die tussentyd het nagmerries my maar nog steeds gery oor dit wat gebeur het toe ek klein was en ek het die ontsettendste skuldgevoel oor my en die vriendin se storie. Ek het baie skuldig teenoor my ouers gevoel omdat ek in 'n Christelike huis groot gemaak is. Hulle het my nog net altyd op die hande gedra en gedink die son skyn uit my uit en ek het gevoel ek is dit nie werd nie, want ek is 'n slegte kind. Ek het baie depressief begin raak en selfmoord het telkemale na 'n uitkoms begin lyk. Ek kon myself nie aanvaar nie, kon myself nie in die spieël kyk nie, het nie van my liggaam gehou nie, het minderwaardig gevoel en ek kon myself nie vergewe van die verkragting en veral van die lesbiese verhouding nie. Ek het vrae begin ontwikkel oor my eie seksualiteit. Ek was baie deurmekaar, kon nie meer op my werk konsentreer nie en het nie meer geweet wie ek is en wat ek is nie. My verhouding met God het baie, baie verswak. Ek kan dit seker maar toeskryf oor my skuldgevoel. Ek het skuldig teenoor God gevoel, want Hy seën my elke dag met soveel gawes en voorregte en tog is ek hierdie slegte mens. Ek verdien dit nie. Ek kon nie glo dat God my kon vergewe nie, want ek kon myself nie vergewe nie.

Ek het tydens terapie tot aanvaarding en kennis gekom dat dit wat gebeur het, gebeur het. Miskien het ek tog onbewustelik altyd gehoop dat indien ek meer van daardie dag

²⁰ Hierdie liniêre en ietwat simplistiese siening van homoseksualiteit strook nie noodwendig met moderne en postmoderne sienings nie. Die kliënt is hierop gewys as deel van (nuwe) insig, maar het baie sterk daarvoor gevoel dat dit nie binne haar alternatiewe storie pas nie, want dit is nie wat sy daarin geskryf wil hê nie.

kon onthou, dat dit nooit gebeur het nie. Maar ek weet wat gebeur het. Meer of minder kennis oor daardie dag kan niks verander nie. **Ek het ook tot kennis gekom dat ek eintlik onskuldig was in die saak waar die seun al hierdie goed aan my gedoen het.** Ek was net sewe jaar oud ten tyde van die gebeure en hy was 15 jaar oud. As dogtertjie van sewe jaar oud kon ek moeilik vir hom 'nee' gesê het. Hy het oor meer kennis beskik oor dit wat daar plaasgevind het as ek. Ek het ook geleer dat dit nie ek was wat hiervoor verskoning en vergifnis moes vra nie. Ek was en is **onskuldig** in hierdie saak. Die terapeut het daarna aan my verduidelik dat dit deur navorsing bewys is dat **slagoffers van seksuele mishandeling dikwels in homoseksuele verhoudings betrokke raak**. Alhoewel dit my nie kwytskeld het van die gebeure nie, kon ek dit toe beter verstaan dat dit 'n neweproduk (subnarratief) was van die aanvanklike seksuele mishandeling. Omdat dit nie hanteer is nie, het ek so getwyfel in myself en was ek so bang vir mans dat 'n lesbiese verhouding vir my veiliger gelyk het. Ek het pyn en mans met mekaar gekonnekteer. My vriendin het my lief gehad soos wat ek van 'n man verwag het: sy het my bederf, ondersteun en bygestaan in besluitneming. Ek besef nou dat dit vir my simbolies was van 'n emosionele ondersteuningsverhouding. Iets wat ek op daardie stadium baie nodig gehad het. Daarom was dit op daardie stadium die 'regte ding' om te doen. In 'n lesbiese verhouding kon daar nie pyn wees nie (het ek gedink). Maar een vrou kan nie 'n ander vrou verkrag nie en daarom was dit vir my veiliger. Op hierdie stadium, met al my nuwe kennis, kon ek dit regkry om **myself vry te spreek** en vergifnis te vra (vir die lesbiese verhouding)²¹. Ek het ook op hierdie punt beter **verstaan** oor hoekom ek my eie seksualiteit begin bevraagteken het en oor hoekom ek nie meer weet wie en wat ek is nie.

Die terapeut het aan my verduidelik dat ek 'n ander storie vir my lewe kon skryf en dat ons die gesamentlike outeurs kan wees. Sy het verduidelik dat dit wat met my gebeur het slegs tot sekere hoofstukke van my storie behoort en dat dit nie nodig is dat dit dié storie van my lewe hoef te wees nie. Ek het 'n opdrag gekry waaroor ek moes gaan reflekteer het. Ek moes probeer om 'n grafiese voorstelling te maak van dit wat die gebeure aan my gedoen het.

²¹ Sien verduideliking soos gemaak onder voetnota 19.

6.3.2 EKSTERNALISERING

Dit het maar moeilik gegaan om die invloed van die probleem op my lewe te teken. Op die vraag deur die terapeut of ek aan 'n naam vir dit of die gebeure kon dink, het ek geantwoord dat ek dit Verwoester noem.

6.3.3 INVLOED VAN DIE PROBLEEM OP PERSOON SE LEWE ASOOK SUBNARRATIEWE WORD ONTGIN EN

6.3.4 UNIEKE UITKOMSTE²²

Die naam Verwoester beskryf die beste wat hierdie gebeure aan my gedoen het en wie dit my gemaak het. Verwoester het my baie depressief gemaak en pessimisties gemaak oor die toekoms. Verwoester is skaam, teruggetrokke, introverties, onverklaarbaar buierig, deurmekaar, twyfel in myself, geloof en God, ambisie- en rigtingloos, geen trots, geen selfwaarde, gevoel van mislukking en 'n definitiewe probleem met seks en seksualiteit. My tekening (Aanhangsel F) kan ek soos volg verduidelik:

Die boonste deel van die skets dui daarop dat stormagtigheid in my lewe losgebreek het. Die tornado van verandering dui op die winde van verandering maar ook op stormagtigheid. Die donker wolk en die strale is 'n teken van die woede wat in my is. Die reën dui op die aanhoudende stort van tranes en mistroostigheid. Die sneeu dui op die koue wat in my hart is – die koue van mense om my en my koudheid teenoor hulle. Die sterre dui op die nag in my lewe, die donkerte en dat die son nie meer skyn nie. Ek sien geen lig meer nie. Veral nie die lig van God nie. Ek is in die middel en al die aanslae kom na my van alle kante af. Ek is alléén op 'n verlate eiland. Ek is moedeloos, gatvol, terneergedruk en ek huil die hele tyd. Ek is besig om te bid. Ek vra vir God dieselfde vrae oor en oor. Hoekom dit met my gebeur het, was dit Sy wil? Ek bid vir krag, genade en vergifnis. Die golwe dui ook op die stormagtigheid wat ek voel en die deurmekaargeit. Die hoë golwe dui op 'n watervlak wat styg as gevolg van my tranes en dit skep 'n gevoel van verdrinking. Die draak spoeg vuur wat dui op die woede wat ek voel. Die draak is

²² Soos Martie haar storie gedikteer het was, dit moeilik om die onderskeibare komponente aan te dui, aangesien hierdie twee gedeeltes se verhale ineengevleg is met mekaar. Dit word daarom gesamentlik aangebied.

ook die monster in my lewe en ek het die monster geword. Die draak en die vuur stel ook die duiwel voor wat 'n groter rol in my lewe begin speel het. Die draak dui ook op jaloesie. Ek is jaloers op ander mense se geluk, ander vriendskappe en my besitlikheid wat ek oor my vriende begin kry het, omdat ek bang is ek verloor hulle en omdat ek nie alleen wil wees nie. Die boom is maar 'n alleenboom en die palmboom pas in by die eiland en sy alleenheid-tema. Verwoester het my vervreem van myself, van dit waaraan en waarin ek geglo het en van ander mense.

Ek het tydens die terapie geleer dat Verwoester nie net van my lewe en van myself kom steel het, soos ek geglo het nie. Verwoester het ook aan my sekere sterktes gegee wat ek nog nooit herken en erken het nie. Verwoester het definitief vir my selfstandigheid geleer. Ek het nog nooit gaan lê nie. Om te presteer was 'n bewustelike besluit wat ek geneem het om bo ander mense en bo myself uit te styg. Dit was vir my belangrik dat my ouers en ander mense trots op my moes wees. Dit was eers toe ek begin presteer het dat ek van myself begin hou het. Alhoewel prestasie altyd vir my belangrik sal wees, wil ek dit nie meer gebruik sodat ander van my moet hou nie. Ander mense se opinie oor my is nie so belangrik nie. Van nou af moet ek **trots wees op myself**. Dit wat ander van my dink, is nie so belangrik as dit wat ek van myself dink nie. Ek dink dat ek reeds selftrots begin terugkry – selftrots dat ek hierdie terapie kon deursien en aangehou het daarmee, al was dit nie altyd lekker om met die feite gekonfronteer te word nie.

Ek het ook ten tyde van terapie geleer dat **God my liefhet net soos ek is**. Dit maak nie saak wat in my lewe verkeerd gegaan het nie. Hy het my vergewe en in die tye wat ek alleen was, was Hy altyd daar. Hy het altyd sy hand uitgesteek gehou, dis ek wat myne telkens weggevat het. Dit het definitief my geloof versterk.

Vir myself is 'n ander goeie punt ook dat ek nie ander mense oordeel nie. Almal van ons sondig en almal dra leed en pyn wat ons dinge laat doen, wat ons nooit sou doen nie. Verwoester het my geleer om die goeie in mense raak te sien, want God maak nie gemors nie.

Ek moes ook **by die punt kom dat ek besef dat ek iets aan my depressie moes doen**. Die terapeut het aan my verduidelik dat, wanneer daar 'n chemiese wanbalans ontstaan het, medikasie 'n hulpmiddel kan wees om dit te herstel. Gespreksterapie bly belangrik om die ander *issues* uit te sorteer, maar ek sal moet medikasie kry. Ons het

saam besluit dat ek my huisdokter sal gaan sien sodat hy vir my medikasie kan voorskryf. Alhoewel dit vir my erg is om te dink dat ek reeds nou-al op antidepressante moet gaan, sal ek dit doen sodat ek maksimum voordeel kan kry uit die terapie.

Die dinge begin stadig in plek val en ek begin reeds dinge vanuit 'n ander perspektief sien. Die video van Esmé²³ wat die terapeut vir my gegee het om te kyk, het my ook laat besef dat dit vir ander slagoffers net so moeilik is om te praat oor dit wat met hulle gebeur het. Sy is reeds in haar veertigs en sy kon dit nog steeds nie verwerk nie – ook omdat sy nooit met 'n professionele persoon daaroor gepraat het nie. Net soos ek gesukkel het, sukkel sy ook met aanvaarding. Ek het darem 'n beter kans omdat ek dit nou doen terwyl ek nog jonk is. Ek kan reeds nou-al begin om nie meer Verwoester in my lewe toe te laat nie. **Ek kan reeds nou-al my storie anders leef.**

Die terapeut gee aan my die opdrag om die storie van die nuwe hoofstuk in my lewe (Aanhangsel G), wat reeds begin het, te illustreer vir ons volgende sessie.

6.3.5 ALTERNATIEWE STORIE EN REFLEKSIE

Hierdie opdrag was aansienlik makliker as die een waarin ek Verwoester moes uitbeeld. Seker omdat ek nou weet **presies wat hy aan my lewe gedoen het**. Sentraal in hierdie verhaal staan die kruis wat Jesus Christus voorstel en alles wat goed en mooi is. Die son verplaas die duisternis en daar is nou weer **lig in my lewe** en ek is weer lus om te lewe. Die son stel ook vrolikheid en warmte voor. Die wolk en die reënboog dui op skoon en mooi en God se belofte dat Hy ons nooit alleen sal laat nie. Hierdie wolk is baie lig. Die wit duif is 'n teken van Christenskap van vrede en geloof. Die blomme dui op lewe, 'n nuwe lewe, vrolikheid, vreugde en lente in my hart. **Die hele prent is ligter geteken, omdat my gemoedstemming baie ligter is.**

As ek nou terugkyk, kan ek nie glo dat dit alles met my gebeur het nie. Dat ek op daardie stadium só gevoel het nie. **Ek het van myself geleer dat ek toe ek dink ek kon nie méér pyn vat nie, toe kon ek.** Ek het geleer dat ek tot alles in staat is wanneer Christus my die krag gee. Ek het ook baie van die lewe geleer. **Wanneer jy dink jou probleme is te erg, kyk na ander om jou dan besef jy joune is nie so erg nie –**

²³ Bron gebruik deur terapeut: Van Zijl, 2002.

dis 'n genesende proses. Die wêreld is siek en vol hartseer, maar ek glo dat ek met my ondervinding 'n verskil aan iemand se lewe kan maak wat deur basies dieselfde ding gegaan het. Ek het ook geleer dat **seksuele mishandeling nóóit die kind se skuld is nie.** Ouers speel 'n baie belangrike rol in die seksuele opvoeding van hulle kinders. Indien my ouers meer met my gepraat het en die regte terme gebruik het, dan het ek 'n groter vrymoedigheid gehad om na hulle toe te gaan. My ma het altyd vir my gesê dat ek vir haar moet sê as 'n oom of iemand aan my vat. Dit was nie 'n oom wat aan my gevat het nie, maar 'n kind, net soos ek. **Dit was vir my bevrydend om te kon hoor dat dit wat ek ervaar ook deur ander slagoffers van seksuele mishandeling ervaar word en dat dit verklaar kan word.** Ek dink dis baie belangrik dat ek op hierdie stadium voordat ek in 'n vaste verhouding is my voete moet vind in die wêreld as wat ek getroud is en dan eers moet agterkom wie en wat ek is – en daar dan reeds kinders by is.

Ek weet ek is nie skeef nie (dis mos maar hoe ons praat). Ek is 'n kind van God. Ek voel ek het **meer selfvertroue** omdat ek weet dat ek is soos God my wil hê. Ek is baie meer **positief**. Ek het ambisie en ek **weet wat ek wil hê en waarheen ek op pad is.** Ek het **my omstandighede aanvaar** – die feit dat daar nog nie 'n spesiale mens in my lewe is nie maak nie meer aan my saak nie. Ek het besef dat God totaal in beheer is van my lewe en dat die regte ding op die regte tyd sal gebeur. **Ek het geleer om te praat. Ek kan sê wat ek voel en ek kan vir myself opstaan, wat ek nooit kon doen nie.** Ek kan ook sê dat ek is **meer in touch met my emosies.** Ek weet nou as ek kwaad word hoekom dit so is en vir wie wat nooit die geval was nie.

Ek weet Verwoester sal nooit nié bestaan in my lewe nié – of ophou bestaan nie – maar hy is nie meer prominent deel van my lewe nie. Hy **neem nie meer my lewe oor en vertel vir my hoe ek moet dink, voel en doen nie.** Ek kon die probleem klein maak sodat daar 'n nuwe ek kan wees. Daar kom dae dat Verwoester weer sy kleure wys, maar ek het geleer om hom te hanteer en dit beïnvloed nie meer my lewe op so 'n groot skaal nie. **Die rolle tussen my en Verwoester het definitief omgeruil.** In plaas daarvan om na sy pype te dans, ignoreer ek hom. Wanneer hy sy kop uitsteek is dit ék wat hom sleg sê en hom laat sleg voel. Ek kan vir myself opstaan en besluit wat my gesindheid is. 'n Mens dink dit wat jy dink jy is. Ek sien Verwoester in 'n baie positiewer lig – alles is nie meer nét negatief as ek dink aan Verwoester nie. Ek kan Verwoester se positiewe punte gebruik om my eie lewe en dié van ander te verryk. **Ek is belangriker en groter as die probleem en nie anders om nie.**

Op die vraag wat dit vir my beteken het om vyf maande later hierdie ko-konstruksie te doen, kan ek eerlik antwoord: Aanvanklik was ek skrikkerig, maar nou kan ek agterkom dat ek dit heeltemal verwerk het en dat dit my glad nie meer so pla nie soos voor my behandeling nie. Dit voel nou soos iemand anders se storie.

Sy het spontaan gevra of sy haar eie storie in geskrewe vorm mag kry. Twee weke later tydens 'n afsluitingsessie deel sy opgewonde mee dat haar aandeel in die fisiese herskryf van haar alternatiewe storie vir haar die nuwe verhaal bevestig het wat sy nou leef. Sy vertel ook dat sy in die tussentyd by 'n tennisklub aangesluit het.

6.4 GEVALLESTUDIE 2: DIE STORIE VAN ANNA²⁴

IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE

- 17-jarige swart vroulike entrepreneur -

Die terapeut en Anna het onderstaande verhaal gesamentlik gekonstrueer op 13 Julie 2002, drie maande ná die aanvang van terapie en na drie sessies van een uur elk. Alle notas gemaak deur die navorser ten tyde van elke terapie-sessie is tot die kliënt se beskikking gestel. Die terapeut het saam met haar al die notas weer deurgegaan en vanuit hierdie aantekeninge het sy haar eie verhaal gekonstrueer terwyl die navorser dit getik het.

6.4.1 DIE PROBLEEMDEURDRENKTE STORIE

My name is Anna. I am 17 years old. I am sad. I was 6 years old. My uncle not have children. He asked I must live with him. He pay for my school, my clothes. My mother not have money. I not have father. My mother very happy. She say I must go. My uncle loves me. He will look after me. Me always sad. I not want to speak what he made me do. It was not nice.

Mrs Kruger explained to me that it is not necessary to tell my story to get better. If I not want to speak it's okay. She said I can speak only I want to speak. She asked me how I feel. I said I don't know. She said I must make drawing on how I feel (Aanhangsel H).

6.4.2 EKSTERNALISERING

The therapist asked me if my uncle stole my happiness and made me sad. I said: Yes, I am Sadness. I not want to be Sadness.

²⁴ Pseudoniem gekies deur respondent.

6.4.3 INVLOED VAN DIE PROBLEEM OP PERSOON SE LEWE ASOOK SUBNARRATIEWE WORD ONTGIN

Mrs Kruger asked me to explain what Sadness is doing to me (how Sadness acts). Sadness looks unhappy. Sadness does not want to look at other people. (She never makes eye contact).

On the question how Sadness makes her to act, she replies: Sadness not me want to go to the shops. Sadness not want me to go to my friends. Sadness not want me to like men.

Mrs Kruger asked me if I realize that my uncle is still stealing a lot of things from me. She asked me that I must help her to make a list of the things that he is still stealing from me. He steals my freedom, because I cannot go to the shops or to my friends. He steals my heart because I cannot look at other people. He steals my happiness because I am always sad and angry. He steals my body because I am always scared. He steals my heart – I not like myself.

6.4.4 UNIEKE UITKOMSTE

I not like my uncle steals from me anymore. I said I think that I must stop him to steal from me. But I don't know how I will get it right. I not want him to steal anymore.

Sometimes Sadness is not strong. That is when I am with Gogo²⁵. Gogo took me to the doctor. Gogo saw me unhappy. When I am with Gogo I feel safe. I feel she loves me. I feel she likes me. I think also Sadness is not very strong I speak to you and Gogo about this. It makes me feel better. I never think I will speak on this. **I know it's good to speak on this. I know it's not me who was bad.** I think many years it's me who's bad. Thank you you learned me it's not me. **I not know children cannot say no.** I think it was me. I must say no. I not to say no.

²⁵ Zoeloewoord vir Ouma.

The other times Sadness were not strong was when I work with my beads. I like the beads. It make me not to think. I do the beads I was ten years old – then I forget. Now I work for myself. My one friend sometimes help me with the beads. She asked me what did my friend learned from me in doing the beads. I said I think my friend knows that I work hard and I like the beads. I work hard with the beads to get the money. The money make me feel better because I can buy the nice thing. When I was in school I could not think. I told Mrs Kruger that I work hard with the beads to forget all the bad things and to forget Sadness.

She asked me if Sadness learned me to work hard and to be successful with the beads. I think it did.

6.4.5 ALTERNATIEWE STORIE EN REFLEKSIE

She asked me how my life will be without Sadness. It took me a while to think about it. I did not know. I could not say. She gave me some books and said I must try to find pictures that will say how my life will be without the problem. It was easy. We paste it on paper (Aanhangsel I). I liked it. **I will be happy. I will have friends. I can go to the shop. I will have my family.** I will pray again. I sleep again. It will be better. She asked me if we could make some plans to get that life. **I not want to have the problem. She read to me story about Alison²⁶. It made me strong.** She asked me where I want to begin. I say I want friends. I said I will ask my friend to take me with her friends she go to the shop. Mrs Kruger said that it means I'm doing two things: the friends and the shop. I say 'yes'. I was much better. **I was more happy after the picture. I know it's not me the problem.** My uncle is problem.

Next week I did not come. I no more sad. I better. I only come to tell story. It's nice to write story. I'm okay.

²⁶ Bron gebruik deur terapeut: Thamm, 1998

6.5 GEVALLESTUDIE 3: DIE STORIE VAN HEINRICH²⁷

IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE

- 23-jarige wit manlike student -

Hierdie ko-konstruksie is deur die terapeut en kliënt gedoen in twee sessies op 20 Julie 2002 en 22 Julie 2002. Die terapeut en die respondēt het die probleem van seksuele mishandeling in twaalf sessies van een uur elk hanteer. Alle aantekeninge is aan die kliënt teruggehandig ten einde die kliënt in staat te stel om sy verhaal te konstrueer.

6.5.1 DIE PROBLEEMDEURDRENKTE STORIE

Die storie begin ... nee ... My storie begin toe in 1979 op 'n koue wintersoggend iewers aan die Oosrand. 'n Dag waarop twee liewe mense se 10 jaar lange stryd om 'n kindjie uiteindelik vervul was. En na 'n paar dae kon hulle die ou bondeltjie vreugde huis toe neem om sy lewe met sy nuwe familie te begin ...

Mammie hou rekord van elke ditjie en datjie van die nuweling en elke gebeurtenissie word opgeskryf ...

Okt 26: Heinrich sny vandag sy eerste tand ...

Nov 27: Heinrich sit vandag alleen ...

Des 28: Hy het vandag Mamma gesê

Jan 18: Hy sê vandag Pappa ...

Selfs toe ek loop, kruip, hardloop, my eerste sinnetjie sê ... Ma het dit gedokumenteer soos 'n wafferse joernalis!

En soos ek ouer word, het ek en Ma ons dae omgespeel. Niks was ooit te veel moeite nie. As ons Lego speel en ons kort dakteëls, dan ry Ma al die pad winkels toe en ons koop nie net dit nie maar mannetjies, boompies, venstertjies en wat nog ...

²⁷ Pseudoniem gekies deur respondēt

Soos almal kan sien, was daar geen tekort aan aandag en liefde nie. Maar dit was ook juis deel van die probleem.

Ma en Pa besluit toe in 1983 om nog 'n getalletjie by die gesin te voeg en so is Hankie²⁸ toe gebore.

Hoewel Ma nog steeds dae saam met my omgespeel het, was die teenwoordigheid van hierdie permanente kuiergas nie heeltemal so welkom vir my nie. Hy was oulik én my boetie, maar tog het hy my bietjie uit my *spotlight* gehaal ...

Hy het te skielik opgedaag ... Ek beseft nou dat latere dinge wat gebeur het 'n gevolg was van hierdie onbewustelike gevoel van verwerping.

Ek het net na sy geboorte 'n keer van sy doeke aangetrek. Ek sou nog later jare volhou met dié gedrag en ook 'n stokou *dummy* uit Ma se kas steel om dit te suig. Ek het byvoorbeeld die winter van '85, na Ma die antrasietstofie uitgeroer het, vir Hankie op sy hand geslaan met daai vuurwarm vuuryster. Ek het tydens ons skooljare hom geweldig sleg behandel en dit het my met baie skuldgevoelens gelaat.

My probleem dink ek het eintlik begin tydens my standerd 7-jaar toe ek 'n seksuele ervaring met 'n man by 'n (veilige) vakansieoord gehad het. Vir myself dink ek is dit belangrik om hierop in te gaan. Ek het omtrent drieuur die oggend besluit ek wil gaan swem – vir Ma gesê dat dit vyfuur was en deur die slaap het sy ingestem. By die swembad gekom, was daar 'n groepie dronk jong mense en 'n ouerige man wat daar rond geswem het. Ek het 'n paar lengtes 'gespeel' en beseft dat die ouer man my volg. Dit was nie vir my 'n krisis nie, want ek het nog nooit rede gehad om mense te wantrou nie. Ek is van nature nie skaam nie en praat maklik met enigiemand. Toe die man my dus nader, het ek aangeneem dat hy net vriendelik is en ook maar net swem. Hy het met my begin gesels en my daardeur op my gemak gehou. Dis toe dat hy my met sy drankasem vertel dat hy eintlik sonder sy swembroek swem. Deur die water kon ek goed genoeg uitmaak dat dit wel die geval was en hy het voorgestel dat ek dieselfde doen. Ek het gehuiwer en hy het voorgestel dat ons eerder 'n speletjie speel. Ek moes onder water gaan en kyk hoe lank ek daar kan bly en hy sal tel. Dan sal hy solank hy kan onder water

²⁸ Pseudoniem gekies deur respondent.

gaan en ek sou moes tel. *Fair enough*, ek het dit gedoen. Maar toe dit sy beurt word, het hy my swembroek afgetrek en my met sy hand betas en my later met sy mond verder gemolesteer. Ek was lam geskrik, maar ook geprikkel dat ek doodeenvoudig niks gedoen het nie (nie eers verder kon tel nie!). Na dit toe hy uit die swembad klim, het hy my saamgenooi badkamer toe. Ek het ongemaklik gevoel, **nee gesê** en teruggehardloop chalet toe en onmiddellik gaan slaap ten spyte van hoe vuil ek gevoel het. Ek het skuldig, skaam en bang gevoel en myself skaars gehou die volgende dag. Ek was tot die dood toe bang dat ek uitgevang sou word.

Vandag besef ek dat as gevolg van vorige (onskuldige) seksuele blootstellings ek op seksuele vlak ouer as standerd sewe was, maar emosioneel aansienlik jonger. Ons (ek en die terapeut) noem dit onskuldige blootstelling omdat ek tot op daardie stadium geen formele seksuele voorligting deur 'n volwassene ontvang het nie. Miskien moet ek op hierdie stadium net verduidelik wat ek bedoel met die vorige seksuele blootstelling: Tydens ons gesin se vakansie die vorige jaar, asook 'n paar maande voor bogenoemde molesteringsinsident, het ek en my neef wat twee jaar ouer as ek is, met mekaar geëksperimenteer.

Dit het my na afloop van my ervaring met hierdie ouer man met verdere onsekerheid gelaat rakende my seksuele identiteit. Ek kon op hierdie stadium nie na my ouers draai vir verheldering oor alles wat met my aan die gebeur was nie, aangesien ons glad nie 'n verhouding met mekaar op hierdie vlak gehad het nie.

Hierna was dit vir my die een insident wat op die ander gevolg het en wat elke keer vir my net 'n bevestiging was van wie ek is: homoseksueel! (en as ek dit nou sê, voel ek om te sê: *gross!!!*) Die volgende jaar het 'n getroude man my betas tydens 'n oefensessie vir 'n troue waar sy vrou gesing het. Daarna was daar 'n insident met my sangonderwyser waar hy my aan (siek en *twisted*) homoseksuele pornografie blootgestel het. Hy het my gerusgestel dat homoseksualiteit normaal is en dat dit in die natuur ook plaasvind. Van hier af het ek begin glo dat ek homoseksueel is en het dit al hoe meer begin uitleef.

6.5.2 EKSTERNALISERING

As ek die dinge en gebeure van my verlede eenkant kan sit, kan ek daarna in een woord verwys – een woord wat dit perfek beskryf: **CHAOS**! Om te besef dat dit chaos is wat al hierdie dinge in my lewe gebring en gedoen het, was nie vir my alleen moontlik nie – selfs na ek desperaat verskeie beraders gespreek het. Ek is daarvan oortuig dat my hardkoppigheid en my (latere onkundige) oortuiging dat ek só gebore is, my weerhou het om daadwerklik vry te raak.

6.5.3 INVLOED VAN DIE PROBLEEM OP PERSOON SE LEWE ASOOK SUBNARRATIEWE WORD ONTGIN

Ek dink dat Chaos (nogal lekker om objektief na hom te verwys) baie skade berokken het aan hoe ek met mense deel:

Chaos en sy leuens het my eerstens daarvan weerhou om waarlik 'n verhouding te kon hê met my Here, met wie ek eers later 'n intieme ontmoeting gehad het. Die waarheid van God se Woord het konstant hierdie leuen *gechallenge*, en Chaos het my konstant probeer oortuig dat God my so gemaak het en nou is daar nie vir my aanvaarding by hom in Sy Woord nie.

Dit het ook 'n groot kloof tussen myself en my ouers geskep. Dit het my laat wegkrimp in my eie wêreldjie waar ek veilig net myself kon wees. My ouers was bewus dat daar iets fout was, tog dink ek nie hulle kon werklik hul vinger daarop lê nie. My pa het selfs hulp gaan soek by die eerste berader omdat hy gedink het dat hy die oorsaak was van my distansiëring teenoor hulle. Dis hier waar ek die ideale geleentheid gehad het om, sonder om my ouers bewus te maak van my probleem, hulp te soek.

Ek sou ook sê dat Chaos dit vir my ongelooflik moeilik gemaak het om met mans op vriendskapsvlak van my eie ouderdom te deel. In terapie het ek geleer dat dit is omdat ek myself nog steeds as emosioneel *immature* ag.

Ek wil so ver gaan as om te sê dat Chaos my van die wonderlikste tyd van my lewe, van my ontwikkeling as seun, beroof het. Selfvertroue, selfliefde, sekuriteit, aanvaarding,

selfaanvaarding, vreugde en my identiteit as die jong man wat God vir my beplan het om te wees, is van die menigte dinge wat ek deur Chaos as metgesel, verloor het.

En nou tydens die rekonstruksie van my verhaal wys die terapeut my daarop dat ek meer spesifiek moet wees oor die menigte dinge wat ek deur Chaos verloor het. Iets van: *If you don't name it, you can't claim it.*

Ek het nog altyd gesmag na 'n huwelik en my eie kinders, maar moes later vrede maak met die leuen dat dit my nie beskore was nie, dat daar vir my geen omdraaikans was nie, geen kans tot genesing nie, selfs al wou ek nie so wees nie.

Ek was ongemaklik met en skaam oor my liggaam. Ek sou eet vir *comfort*, dikker word, al hoe meer ongemaklik voel en so het ek in 'n bese kringloop verval.

Chaos was later so prominent in my daaglikse handeling en denke dat ek totaal oordonder en gedomineer is deur hom. Ek kon later nie meer normaal funksioneer nie. My punte op skool het agteruitgegaan en ek was altyd 'n A+ kandidaat. Ek was lusteloos en het gesukkel om te leer. Van konsentrasie was daar geen sprake nie. Selfs my onderwysers het my oor en oor verseker dat ek baie beter kon presteer. Toe Chaos se bom uiteindelik in Matriek bars en my ouers bewus word van my oriëntasie was dit enersyds 'n verligting, maar het andersyds my lewe só gekompliseer dat dit ingedruis het op my eindeksamen.

Ek vind dat ek tot vandag toe sukkel om selfstandig besluite te neem en dat ek geneig is om baie afhanklik van mense te raak. In dieselfde asem vind ek dat ek baie keer sukkel om te onderskei wat mense se werklike bedoeling is. Ek sal mense maklik vertrou wat my later misbruik. Telkemale het ek dit weer toegelaat.

Ek dink Chaos het my ook baie *judgmental* gemaak. Ek is geneig om partykeer baie krities te wees.

Vir solank ek kan onthou, was my pad met Chaos 'n bleek en oneindige eensame en donker roete. Ek het dikwels gedreig om pille te drink en my eie lewe te neem – hoewel ek dit nooit werklik oorweeg het nie. Ek wou eintlik net op 'n manier my ouers se aandag kry, hulle toenadering, nadat ek myself so van hulle gedistansieer het. Op 18-jarige

ouderdom was ek reeds op Prozac. Iets moes hierdie *void emptiness* wat konstant by my gespook het, vul.

Dit alles het gelei tot 'n klimaks van woedeuitbarstings oor onsinnighede soos dat my ouers niks vir my omgee nie. My eie gebrokenheid het 'n instrument geword om die mense vir wie ek die liefste is, van my af weg te dryf – hoewel ek eintlik die teenoorgestelde wou bereik. Miskien het ek hulle tot liefde probeer 'veg'. Ek wou hê dat hulle vir my jammer moes wees sodat ek hulle liefde kon 'voel'.

As ek net my hande op Chaos kon lê ... EN WURG!

6.5.4 UNIEKE UITKOMSTE

In retrospeksie gesien, besef ek dat ek deur homoseksualiteit ontdek het wie ek nie wil wees nie²⁹. Ek het op 'n stadium gedink dat as ek in my lewe alle konnotasies van homoseksualiteit vernietig, sou ek waarlik vry wees. Ek het met dié poging my plakboeke, my kortverhale, my gedigte en alle ander homoseksuele-'afgode' vernietig. Dit het géén verligting gebring nie en 'n week daarna was ek terug in my ou *mindset* en ongelooflik spyt dat ek die enigste *comfort* wat ek gehad het van ontslae geraak het.

Op die vraag oor waar daar tye in my lewe was waar ek teen Chaos kon opstaan en waar hy nie sy vernietigingswerk in my lewe kon voortsit nie, is daar net één antwoord wat by my opkom:

In Mei 1999 het ek 'n boek gelees wat my laat besef het dat my lewe inderdaad in chaos was. En daar in my kamer het ek desperaat na God uitgeroep om my te red. Vir my was God steeds net 'n onpersoonlike Opperwese wat die mag gehad het om iets te kon doen. Ek het toe myself in Sy arms gegooi met die hoop dat Hy iets sóú doen.

Ek het geweet iets het met my gebeur, maar oor presies wat dit was, was ek nie heeltemal seker nie. My gedragspatrone was steeds dieselfde maar ek het in 'n mate 'n

²⁹ Die kliënt is die kenner van sy lewe – indien dit is hoe hy voel oor hierdie saak moet dit deur die terapeut aanvaar word en moet hy gehelp word in die herskrywing van sy storie na die identiteit wat hy vir homself gekies het.

vreemde vrede beleef. Dis toe ek 'n maand of wat later 'n posisie as kelner kry, dat ek 'n vriend ontmoet het wat my verder op die pad van geestelike wasdom kon begelei. Ek het met my gebrokenheid na hom gegaan en hy het my suiwer net die Woord bedien. Die praktiese toepassing van die Woord het my gehelp om vir twee jaar baie sterk teen my probleem te staan.

Gedurende hierdie twee jaar kon ek die probleem 'bottel'. Ek het die geleentheid gehad om op geestelike vlak groter te groei as my probleem. Maar die 'gebottelde probleem' het my aan die begin van 2002 weer begin inhaal. Ek was kwaad en het gevoel dat ek besig is om totaal en al weer te misluk. Dit het my baie depressief begin maak. Na 'n ander traumatiese insident waarin ek geskiet is en vir traumaberading moes gaan, besef ek toe weer opnuut dat die pad wat ek toe moes loop, reeds lankal op besluit is. Dit wat toe traumaberading moes wees, loop toe uit op die oopmaak van die gebottelde probleem en kon ons dit stuk vir stuk begin uithaal om dit te integreer as deel van my nuwe storie.

Ek het deur dit alles besef dat die Here nie 'n towerstaf gebruik en al ons *issues* noodwendig onmiddellik verander nie; hoewel dit natuurlik vir Hom moontlik is! Soos 'n mens fisies groei tot volwassenheid is daar aspekte van groei betrokke by die integrasie en verwerking van dit wat met my gebeur het. Hierdie groei, of noem dit worsteling, het van my juis 'n sterker mens gemaak wat nou oor 'n instrument beskik om ander te help wat ook met chaos worstel. Dit geskied nie in isolasie nie maar saam met ander mense wat gebruik word om jou daardeur te begelei.

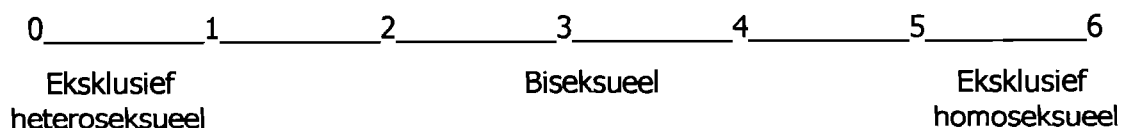
Dit het **my ook tot ander insigte gebring** om te besef dat ander mense ook worstel met hul eie chaos in ander vorme. Vir Martie³⁰ is hy die Verwoester, 'n metafoor waarmee ek ook kan identifiseer. Ek kon sien dat haar homoseksualiteit ook nie 'n 'egte' probleem was nie, maar 'n antwoord op die chaos in haar lewe ... 'n verdoving van haar seer³¹.

Om dus 'n nuwe antwoord op 'n verwronge antwoord te vind, het ons dus by hoop vir onself uitgebring. **Kennis** oor die gevolge van seksuele mishandeling kon ons by hierdie antwoorde uitbring en dit het my in staat gestel om te besef maar dan moet daar vir my genade wees en nie veroordeling nie.

³⁰ Bron gebruik deur terapeut: Geval 1: Die storie van Martie

³¹ Kliënt as kenner van sy eie lewe se eie interpretasie.

My gebrek aan kennis het veral daartoe gelei dat Chaos homself goed kan vestig in my lewe. Ek is byvoorbeeld **tot kennis gebring** dat geslagsoriëntasie eerder op 'n kontinuum voorgestel kan word – dat mens nie noodwendig eksklusief heteroseksueel of homoseksueel (wat beteken dat hulle géén aantrekkingskrag tot die vroulike geslag ervaar nie) is nie. Dit is tog nie ek nie! Dit is só aan my geïllustreer:

Dit is iets waarmee ek meer kon identifiseer.

Ek moes ook leer dat ek die ekspert van my eie lewe is. Ander mense hoef nie goed in my storie in te skryf as ek dit nie wil hê nie. Drome wat ek vir myself stel, kan ek haal indien ék dit so begeer. NIEMAND of NIKS kan en sal vir my 'geen toegang' bordjies verder in my lewe oprig nie. **Ek kan die storie van die res van my lewe bepaal.** Dit plaas my definitief terug in beheer van my eie lewe. Ek het ook geleer dat daar 'n uitweg is vir elke *issue* wat 'n persoon kan beleef, niks is ooit onmoontlik nie ... selfs al **kos** dit 'n bietjie **effort van jou kant af om daardie eerste tree te gee** ... die einde daarvan is altyd sukses.

As fondasies sterk gelê word, is daar altyd iets om na terug te keer as die res van die gebou faal. In my geval was daar geen fondasie gelê nie en het die proses van bou aan my seksuele identiteit van die begin af kans gestaan om aansienlik te flop. Ek moes op vierjarige ouderdom hoor dat die ooievaar vir Hankie bring. Dit is uiters *destructive* wanneer sulke kennis jou bly ontwyk. Ouers behoort nie net kinders die regte pad te wys nie, maar hulle ook daarop te begelei. Ek dink as daar vir my 'n spieëlbeeld geskep was tydens my kinderjare het ek iets gehad waarteen ek kon reflekteer toe twyfel my beetpak. Maar ek het niks gehad nie. **Kennis oor my gebrek aan seksuele inligting en toerusting het gemaak dat ek my kon vryspreek hierop en begin bou aan 'n seksuele identiteit** (wat seker maar deel is van 'n totale identiteit) **wat ek wil hê en begeer.**

6.5.5 ALTERNATIEWE STORIE EN REFLEKSIE

Vir my lê die nuwe hoofstuk van my lewe verseker **geanker in my verhouding met my Vader**, maar besef ek dat ek **nuut moet dink** oor Chaos en nuut moet handel met Chaos in my lewe. **Ek het Chaos oorwin!!!** Toe ek gereed was, moes ek my **oorwinning oor Chaos uitbeeld** (Aanhangsel J). Chaos se magdom kleure simboliseer vir my hoofsaaklik die verwarring wat seksuele mishandeling in die lewe van die slagoffer bring – soveel so dat jy later nie meer weet wie en wat jy is nie! In my geval het dit ook verwarring in my identiteit gebring, maar veral my seksuele identiteit geknou. Die draak beeld op flambojante wyse homoseksualiteit uit soos wat dit in hierdie wêreld (die homoseksuele wêreld) vertoon word. In die homoseksuele wêreld dui die reënboogkleure jou seksuele oriëntasie aan. Dus verteenwoordig die veelkleurigheid van Chaos ook vir my die homoseksuele leefwyse waarin ek my bevind het. Ek wou ook hiermee klem plaas dat dié leefstyl tog maar 'n bese draak is wat daarop uit is om te steel en te vernietig. Hy doen homself baie goed voor, maar eintlik kom daar niks goeds hieruit na vore nie. Inteendeel, dit sluk net al hoe meer van jou lewe in. Hier wil ek na die pêrels verwys wat uit Chaos se maag herwin is. Elke pêrel verteenwoordig die verskillende fasette van my lewe wat ek tydens my omgang met Chaos verloor het: my verhouding met God; my verhouding met my ouers; my identiteit as jong man; my sosiale verbintenisse met mense; my vreugde; my vrede en 'n magdom drome. Dis hier waar ek outoriteit neem, Chaos aanvat, hom oopsny en terugvat wat aan my behoort. Ook wil ek verwys na die denkbeeldige persoon wat langs Chaos en sy bergtuiste staan. Hiermee dui ek aan dat ek groter en sterker is as Chaos en dat die berg wat hy in my lewe opgerig het, vir my nou so groot soos 'n molshoop is. Alhoewel 'n ander hoofstuk in my lewe reeds begin het, het ek **hulp nodig gehad om die verdere storielyn in te kleur en het ek nodig om nuwe idees self te genereer daarvoor**. Op my eie sou ek byvoorbeeld nooit tot die besef gekom het dat ek eintlik **medikasie** nodig gehad het om my uit my emosionele put te haal nie. Ek het soveel kere op my eie probeer en ek het geglo dat dit 'n stuk ongeloof in my sou wees teenoor my Vader indien ek my sou wend tot medikasie. Ek moes tot die besef gebring word dat medikasie ook van Hom af kom en dat dit niks met ongeloof te doen het nie, maar dat dit wel met geloof te make het dat Hy goed soos medikasie, net soos terapeute, daargestel het om dit vir my moontlik te maak om verder op die pad van genesing te gaan.

Dit was vir my aanvanklik ook moeilik om myself in te dink dat elke slegte storie van mens se lewe 'n goue draad mag hê. Tog, as ek kyk na die **storie van Alison**³², dan kom ek tot die besef dat 'n slegte storie 'anders' en 'beter' kan uitdraai. Ek kan vandag met ander oë na my eie gebrokenheid en dié van ander kyk. Ek het **empatie gekry met ander mense** oor die worstelinge in hulle lewens. Die ontdekking van myself het my stadig maar seker begin verander vanaf *judgmental* na 'n *urge* en 'n begeerte om met dié te deel wat gebroke is. Ek is **niet meer net vasgevang in my eie wêreld met sy probleme nie, maar kan uitbeweeg na ander** om hulle te ondersteun en iets van die pad wat ek moes loop, te begin teruggee aan andere. **Kennis kon my vry maak** van 'n klomp selfsaamgestelde onsin wat my jare lank lam gelê het. Ek het 'n antwoord vir my eie lewe gekry en ek kan nou aan ander wys en sê dat hulle nie tevrede hoef te wees met 'n stukkende lewe sonder hoop nie ... DAAR IS ANTWOORDE! Miskien kan ek die samevatting van my eie storie ten beste verwoord in die volgende:

Ek sien jou, O Chaos; Septer in die hand,
Dis jy wat aan menige jou leuens kom verpand ...
So groot soos 'n reus, 'n monster 'n draak.
Wil jy van onkundiges jou slawe kom maak.

Vir jare, dekades, ver meer as 'n eeu,
Loop jy hier oor lewens ... 'n brullende leeu.
Met pyle van seerkry veroorsaak jy smart,
Met hulpeloos-boei vermoei jy die hart.

Vir lank in sy toring was ek opgesluit,
Vir jare gedink dat ek nooit nie daaruit ...
Toe kry ek 'n sleutel, 'n antwoord so goed,
En selfs in die toring toe skep ek eens moed.

Ek wou die ou sleutel vir so lank al hê,
Maar niemand kon my van sy wegsteekplek sê.
Maar Een wat ook hier was, jare voor my ...
Het aanwysings, skrif, op 'n baksteen laat bly.

En daar op die solder, onder die strooi,
Daar lê toe my uitkoms, verroes oud – só mooi.
Vir jare gedink dat dit net nonsens was,
En nooit die gekrap as belangrik geag.

³² Bron gebruik deur terapeut: Thamm, 1998

Die vryheid was soet, maar bitter gelyk:
Die klim uit die toring het onmoontlik gelyk.
'n Ver pad na onder, 'n kans om te val,
Maar een ding was seker: Ek wou en ek sal ...

Dis hier waar ek 'n groot besluit, 'n keuse sou moes maak ...
Die venster kan ek oopsluit; dis die res wat my bang laat.
En stadig en versigtig gee ek my eerste tree,
Die onbekende vryheid, vreemd, dit voer my meteens mee ...

Die pad daar na onder, kransagtig en steil,
Die stene was seepglad en die wind het bly huil.
'n Brul in die verte wat nooit nie bedaar ...
So bang tog dat Chaos my dalk sal gewaar.

'n Lang pad wat voorlê; reusagtige taak,
Maar ek het die antwoord: 'EK GAAN DIT MAAK!'
Gereeld kom hy, Chaos, en probeer my laat val,
En eerlikwaar: By tye, het hy amper al.

So laat my dit kortknip, die toekoms in snel,
Vir jou, my vriend Leser, van die eindpunt vertel:
Die tyd het ek geleer om sterk te kan bly,
As Chaos bly aanval en neerhael op my ...

Dis hier waar jou identiteit – karakter sal vervorm,
En waar jy kragtig weg kan breek van 'n gebroke norm.
Maar dit bly steeds 'n wilsbesluit,
Om nie net bloot te stuit!

En toe kom ek onder na 'n worstelingstryd,
Maar kom toe met bultende spiere daar uit ...
Met mening en geesdrif spreek ek hom toe aan,
My appel te skille was glad nie gedaan:

"Jou dag is verby, Chaos, jou nag het begin:
Iemand het my uit jou kloue herwin ...
Ek kyk na jou, Chaos, gewond soos 'n ridder,
Verstom my hoe ek altyd vir jou kon sidder.

Tot hier en nie verder, sal jy my beheer
Jou dienaar en vloerlap word ek nooit ooit weer.
Die res van my lewe sal ek dan kan juig,
Want voor my en my Here sal jou knie moet buig."

Ek gryp toe my swaard met sy twee kante skerp,
En sny oop sy maag, wat ek nie weer toewerk.

Daarin vind ek drome en vreugdes en pret,
Soveel van die dinge wat Chaos gesteel het.

So tussen die bloed deur, die derms, gemors,
Verga'er ek my drome, gulsig en dors.
Ek neem elke stukkie gekoester in my palm,
Daar's heling, genesing wat dit bly weergalm.

En soos die ou wysers van die lewe aanloop,
Ontdek ek nog vreugdes, ideale en hoop.
En als wat ek toepas wat heling meebring,
Is weer nog 'n ligstraal wat die donker deurdring.

My gedrag en emosies, my denke; wat meer ...?
Dit word als vernuwe selfs voel dit soms seer ...
Die waarheid, die kennis, dit maak 'n mens vry,
En dus juis hierdie kennis wat ek graag wou kry.

En so, liewe Leser, is daar 'n weg uit!
'n Draak en 'n toring hoef jou nie te stuit!
Want die Een wat 'n antwoord op 'n baksteen laat bly,
Is steeds daarmee besig, vir jou en vir my ...

Daar's liefde, aanvaarding en vreugde, wat nog,
Daar's vrede, daar's oorfloed, sekuriteit en g'n bog.
En selfs as jy voel jy't nie krag vir die taak,
Wil Hy met Sy ALLES 'n sukses van jou maak ...

Dis Hy wat jou losmaak van als wat jou terughou,
En selfs (as onmoontlik) 'n pad deur 'n berg bou.
Die enigste vereiste, NET EEN, nie eers twee ...
Dat jy net jou lewe in geheel vir Hom gee ...

En so, liewe Leser, eindig ek nou ...
Deur bloot net te sê: "Dis beskikbaar vir jou".
Want as Jesus vir my al die wonders kon doen,
Wat stop Hom om jou dan met Hom te versoen.

My alternatiewe storie is geanker in 'n intieme verhouding met my Hemelse Vader. Ek besef egter vandag dat dit nie 'n towerstaf in my lewe is nie, maar dat daar 'n **verantwoordelikheid op my rus om self ook die treë na vryheid te gee en om elke dag te lééf in dié nuwe storie wat ek vir myself besluit en geskryf het.** Ek besef vandag dat dit 'n nuwe leef- en denkstyl is wat elke dag deel van my lewe is.

Ek kon tydens terapie reeds my eerste tree gee na my nuwe identiteit deur 'n meisie te neem vir koffie. Ek het besef ek het nog 'n lang pad om te loop, maar ten minste was my eerste tree reeds daar.

6.6 GEVALLESTUDIE 4: DIE STORIE VAN BARBARA³³

IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE

- 17-jarige bruin vroulike skooler -

Die terapeut en Barbara het by twee geleenthede gesamentlik die ko-konstruksie van haar storie gedoen. Sy het aan die einde van die terapie van drie sessies van een uur elk aan die navorser 'n brief oorhandig waarin sy sê:

It (the therapy) has taught me not to forget about the past but to deal with it in the best way. I have changed a lot these days, things I didn't do much I can do now.

6.6.1 DIE PROBLEEMDEURDRENKTE STORIE

Ek het een middag laat by my tjommie gekuier. Toe dit laat begin raak, het ek gesê ek gaan huistoe. Daar het mans by ons stilgehou en gesê ons moet inklim. Ek het gesê ek gaan nie en het geloop. My *friend* was bang want hulle het gesê hulle gaan haar slaan, toe klim sy in. Later die aand toe kom die man daar aan (by haar huis) en vra waar is my tjommie. Ek het gesê dat ek nie weet nie, want sy het dan saam met hulle gery. Hy sê toe maar ek moet saamkom dat ons haar gaan soek want sy het weggehardloop. Ek klim toe. Ons het by haar huis gaan kyk en toe's sy nie daar nie. Hy ry toe *Liquor Store* toe en koop twee biere. Hy trek toe die kar in daar waar hy bly. Ek sê toe hy moet my gaan aflaai en hy sê toe dat hy my maar gaan vat want hy kry nie my tjommie nie. Hy gooi toe die bier in 'n groot *mug* en sê ek moet drink. Ek het gesê nee, want ek doen nie daai ding nie. Hy sê toe weer ek moet drink, maar ek het net heeltyd gesê ek doen nie daai ding nie.

Hy en sy maatjie maak toe dwelms aan. Hulle rook dit toe en hy sê ek moet ook 'n trek vat. Ek het geweier, maar hy sê toe ek moet 'n trek vat, anners sal hy my slaan. Toe vat ek maar twee trekke, want ek was bang. Hy sê toe hy en sy maatjie gaan eers loop, maar die oom moet na my kyk en kyk dat ek nie wegloop nie. Ek het duiselig geword

³³ Pseudoniem gekies deur respondent.

daar op die stoel en *gevomit*. Ek het toe uitge*pass* en aan die slaap geraak. Die oom sê toe later dat hulle aankom, maar ek het toe weer uitge*pass*.

Die volgende oggend toe ek wakker word, toe sien ek ek is in sy bed en dat ek kaal is. My privaatplekke was baie seer. Ek het toe geweet ek is verkrag en het toe 'n saak gaan maak. Hierdie man is regtig 'n dief, want hy het gevat sonder dat ek gesê het hy mag.

6.6.2 EKSTERNALISERING

Hierdie diewery het my erg beskadig. Ek kan nie dink aan iets anders om dit te noem nie.

6.6.3 INVLOED VAN DIE PROBLEEM OP PERSOON SE LEWE ASOOK SUBNARRATIEWE WORD ONTGIN

Hierdie diewery het my eintlik heeltemal verander. Op die prentjie (Aanhangsel K) lyk dit of ek *smile*, maar dis net 'n *smile* na buite - eintlik was ek baie hartseer en baie stil gewees. Ek was nie meer die mens wat ek was nie en ek het myself nie meer gelike nie. Hy het gevat wat hy nie moes gevat het nie. Ek het nie meer goed geslaap nie en hy het my vryheid gevat. Ek kon nie meer gaan waar ek wou nie – ek moes maar net by die huis die heel dag sit. Ek kon nie meer loop waar ek wou nie. Ek wou ook ná hierdie ding nie eers meer saam met my oom en *antie* ry nie. Ek is nou bang vir enigiemand om mee saam te ry. Hulle het my gedreig en ek was bang vir hulle. Diewery het my laat moed verloor en my swak gemaak. Ek het ook skaam geraak om mense in die gesigte te kyk. Ek het baie eensaam gevoel. Ek het ook gevoel ek het net bietjie liefde nodig van my familie en vriende. Dit het vir my ook gevoel dat ek nie meer kan *worry* nie. Diewery het my goed laat doen wat ek nie wou doen nie, soos om die dwelms te rook. Ek het baie sleg en skuldig gevoel. Ek vra myself baie kere oor hoekom het ek in daai kar geklim, maar ek het maar net gedink aan my tjommie. Diewery het my ma ook baie hartseer gemaak. Ek het nie te lekker in my hart teenoor my ma gevoel nie, want sy het my mooi bygestaan aan die begin maar toe begin sy met die ding dat ek die *charges* moet *drop*. Sy is baie bang oor wat hulle aan ons kan kom doen. My ouma het my mooi bygestaan. Hierdie ding het ook vir my gesê dat ek nie by die kerk kan loop nie, want ek

is 'n vuil mens. My *friend* is ook nie meer my *friend* nie – eintlik het ek ook gevoel maar dis haar skuld van die ding wat op my gekom het. Ek het nie geweet hoekom nie, maar ek moes toe maar vir my 'n anner maatjie kry. Ek kon nie meer reg dink nie. Dit het vir my gelyk ek het my gedagtes verloor. Dit was vir my bietjie moeilik om te dink en te luister. Veral by die skool. My punte het baie *gedrop* en nou vir die eerste keer het ek self van my toetse gedruip. Dit het vir my gevoel ek bestaan nie meer nie. Dit het vir my gevoel hy het my siel gevat en is dit is net my liggaam wat nog hier rondgedwaal het op aarde.

Diewery het ook gemaak dat ek gevoel het ek kan nie praat nie. Ek kan nie sê as ek iets nie *like* nie of iets nie wil doen nie, want niemand luister tog na mens nie. Ek was ook kwaad vir almal, maar veral vir die mans.

6.6.4 UNIEKE UITKOMSTE

Hierdie diewery gebeur nie net met my nie, maar ook met baie anner meisies. Maar almal is te bang om te praat, maar ek het besluit ek gaan die saak maak. Ek het net gedink die ding is nie reg nie en hulle mag nie wegkom met dié ding nie. Ek was nogal *surprise* om te moet weet dat eintlik was ek toe mooi sterk teen die probleem en het die probleem nie op my kom sit nie. Ek kon toe eintlik met my stem opstaan en het die ou dit nie reggekry om alles te vat nie. Dit terwyl ek gedink het dat die dief my stem ook gesteel het. Dit het my toe eintlik mooi sterk gemaak. Hierdie een op die prentjie (Aanhangsel K) is eintlik baie sterk. Tevore was ek die een wat mense terug by mekaar sou bring. My vriende het op 'n stadium stry gekry en ek was die een wat hulle weer bymekaar gekry het. My vriende het my ook bygestaan en wanneer ek by hulle was, kon ek nog lag, praat en sing.

6.6.5 ALTERNATIEWE STORIE EN REFLEKSIE

Kyk, ek het die besluit geneem dat ek hierdie ding sal wen en ek het. Toe ek my *mind* daarop sit toe kon ek. Ek moes stadig begin om net eers weer my gedagtes terug te vat, want ek het net die healtyd daaraan gedink. Ek het geleer by mev. Kruger dat ek 'n boksie moes vat en die diewery-gedagtes daarin sit

wanneer ek moet begin werk. As ek klaar was met my werk, het ek die boksie weer oopgemaak en weer daaroor gedink. Dit het my regtig baie gehelp om weer oor ander goete te dink. Ek het ook gebesluit dat ek nie meer sal toelaat dat Diewery vir my mag sê waar ek mag loop en waar ek nie mag loop nie. Ek het begin loop waar ek wou. Ek het my kop mooi sterk gemaak oor die ding en net elke dag vir myself gesê dat dit my lewe is en dat ek hom sal lewe soos wat ek wil. Dit het nogals vir my gewerk. Dit gaan nou baie beter met my, omdat ek kon gepraat het oor alle dinge en omdat ek self kon help om my storie te skryf. Ek *like* dit ook om *songs* te skryf. Ek luister elke dag na my *song* en dit maak my ook mooi sterk. Ek het ook gevoel dat ek nie meer vir myself kwaad hoef te wees nie. Dit het my ook baie gehelp toe ek hoor oor hoe al die anner mense ook hul stories³⁴ reggemaak het. Eintlik is ons almal baie sterk en baie oulik.

It (the therapy) has taught me not to forget about the past but to deal with it in the best way. I have changed a lot these days, things I didn't do much I can do now.

³⁴ Stories aan klient voorgehou: Alison (Thamm, 1998) en Charlene (Geval 5) wat beide verkragting moes verwerk.

6.7 GEVALLESTUDIE 5: DIE STORIE VAN CHARLENE

IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE

- 18-jarige wit vroulike skooler -

Die ko-konstruksie van Charlene se storie is oor etlike sessies gedoen. Charlene het twaalf keer aangemeld vir terapie.

6.7.1 DIE PROBLEEMDEURDRENKTE STORIE

Ek is sewentien maande gelede deur twee mans verkrag. Volgens die Kinderbeskermingseenheid aan die Oos-Rand word dié tipe verkrachting geklassifiseer as brutale verkrachting. Aanvanklik was ek in só 'n geskokte toestand dat ek vir niemand daarvan vertel het nie. Twee dae later het ek vir my beste vriendin vertel wat gebeur het. Nadat my ouers daarvan uitgevind het by my broer wat weer uitgevind het by my vriendin, het hulle my geneem vir VIGS- en swangerskaptoetse. Ek het op daardie stadium nie gegaan vir professionele hulp nie – my ouers was in elk geval so vasgevang in hul eie probleme op daardie stadium.

Vir my het dit gevoel of dit die einde van die wêreld is. Niks het vir my meer sin gemaak nie. Ek het ook in daardie stadium nie die saak by die Polisie aangemeld nie.

6.7.2 EKSTERNALISERING

Hierdie gebeure het my totaal verskrik gelaat. Vir alles en byna vir almal. As ek moet dink wat dit aan my gedoen het en wat dit vir my geword het, dan noem ek dit Verskrikking.

6.7.3 INVLOED VAN DIE PROBLEEM OP PERSOON SE LEWE ASOOK SUBNARRATIEWE WORD ONTGIN

Die terapeut verduidelik aan my dat ek nie 'n nuwe storie kan begin skryf as ek nie eers 'n 'voorraadopname' maak van hoe die probleem my lewe oorgeneem het nie. Voordat ek by emosionele sluiting oor die gebeure kon uitkom, moes ek eers erken, herken en aanvaar wat dié gebeure aan my menswees gedoen het³⁵. Vir my was dit 'n baie pynlike proses, want ek het gevoel dat ek ALLES verloor het daardie dag. Maar goed hier is dit:

- my vreugde
- my 80% gemiddeld
- my drome, toe het ek net nagmerries gehad
- ek kon nie meer uitgaan saam met my vriende nie: ek was te bang
- ek kon nie enigiets uit my kas dra nie: ek het skaam en vernederd gevoel, ek moes myself heeltemal toemaak
- ek het gereeld een keer of twee keer per week *gecrack*
- my *outgoing personality* was weg
- ek wou nie meer al die *flashbacks* hê nie
- ek kon nie langer as 10 minute bad nie, ek het selfbewus geraak en dan moes ek so gou as ek kon klaarmaak
- ek kon nie flieks met *love scenes* kyk nie
- ek was bang vir mans – vir dit wat hulle gaan sê en dink
- ek wou weer mooi gedagtes hê; nie net dink aan 'dit' nie
- ek wou nie meer bang wees vir mans nie
- ek het my vertroue in almal verloor
- ek het *rejected* gevoel
- ek het nie meer *geworry* oor wat mense van my sê en dink nie
- die kleinste dingetjie het my daaraan herinner en dan het ek weer *gecrack*
- party aande kon ek net twee ure slaap – dan het ek die res van die nag saggies gehuil sodat my ma nie moet hoor nie
- ek kon nie meer in my eie kamer slaap en aantrek nie; ek kon nie – ek was te bang
- ek wou 'n ou gehad het maar ook nie
- ek kon nie konsentreer nie

³⁵ Bron gebruik deur terapeut: McGraw, 2000: 38

- ek kon nie gaan waar ek wou nie, want ek was byvoorbeeld verbied om Spar toe te gaan - dit het vir my gevoel soos 'n tronk
- my vrede was weg
- ek kon mense nie in die oë kyk nie
- ek was kwaad vir alles en almal
- ek was baie depressief
- ek het ook nie meer *gesmile* nie
- elke minuut en elke sekonde van my dag het 'daaruit' bestaan
- ek het *gecrack* as mense grappe oor sulke goed maak nie en dan het ek uit die klas uit gehardloop
- ek moes gereeld by juf S 'n kalmeerpil gaan haal en het klasse gemis omdat ek huil
- ek het 33% vir Wiskunde gekry!
- ek kon darem nog dans, dis eintlik al wat ek nog kon doen, want dan vergeet ek daarvan
- ek kon ook nie regtig op my ouers steun nie, omdat hulle so besig was met hulle eie dinge en moeilikheid en ek het skuldig gevoel omdat ek dit vir hulle nog swaarder gemaak het
- ek kon ook net sekere kosse eet; ek verstaan dit glad nie; ek kon nie vleis eet of pap en melk nie – ek kon dit nie verstaan nie; eintlik kon ek net *toasted sandwiches* eet wat ek vir myself maak
- ek het al meer probeer eet, want as ek só lyk, sal niemand dit weer *try* doen nie, maar ek kon nie eet nie
- ek kon ook nie lank voor die spieël staan nie
- ek was bang om té mooi te lyk
- ek is bang vir mans met bokkiebaarde; al twee het dit gehad
- ek kan 'n drank- en 'n rookreuk nie vat nie!
- ek het niks van myself gedink nie en het ook nie meer geweet wie en wat ek is nie
- mense het oor my gehuil; ek het dit nodig gehad dat hulle moes sterk wees vir my
- as mense vir my kyk, het dit vir my gevoel dat hulle deur my klere kon sien
- ek het met my vuiste in my kaste geslaan of goed in my kamer rondgegooi as ek kwaad was
- ek het 'n negatiewe houding gehad oor alles
- dit het vir my gevoel dat ek niks meer kon regkry nie, nie Wiskunde of Rekeningkunde nie
- ek kon nie voor andere aantrek wanneer ons krieket, hokkie of revue gehad het nie

- onnies sou vir my sê dat ek my sokkies moet optrek nie en dat dit nie is soos hulle my ken nie; ek het nie meer selfdisipline gehad om te gaan sit en werk nie en ek kon nie meer konsentreer nie
- ek was stukkend
- ek wil weer na die geverfde muur kyk, maar ek mag nie in daardie area kom nie
- ek was eintlik 'n groot Christen, maar op daardie stadium het ek nie meer geweet wie ek was nie – ek was eintlik nie meer werd om myself dit te noem nie
- ek het altyd 'n *act* opgesit en net gemaak of ek OK is
- ek kon nie meer 'n normale lewe lei soos ander meisies nie
- ek was altyd bang, orals altyd bang, ek kon nie eers alleen bad nie, maar eintlik wil ek ook daardie tyd niemand daar gehad het nie
- ek wou hê dat as mense na my kyk moet hulle iets anders dink oor my as net dit; die mense was soos ek, hulle het net heeltyd daarin vasgekyk en dit het my glad nie gehelp nie
- ek kon nie by my vriendinne gaan slaap sonder om bang te wees vir hulle pa's en broers nie
- ek wou graag ander mense help soos in die verlede, maar ek kon nie, want ek was net die heeltyd besig met myself
- ek wou altyd soveel as moontlik mense om my hê
- ek het 'n *grudge* gehad teen iemand wat ek nie eers weet wie dit is nie; ek wil nie meer kwaad wees vir hulle nie
- ek wou altyd iemand *blame* - as ek iemand kon *blame* het ek beter gevoel
- partykeer het ek gedink dat ek hulle net moes vergewe – moontlik is hulle so grootgemaak
- my vriendinne sou ook die verkeerdste goed op die verkeerdste tyd sê soos byvoorbeeld dat ek lankal daarvoor moes gewees het, en net moes aangaan met my lewe, maar ek kon nie; ek dink nie ek kan sê hoe dit my laat voel en wat dit aan my gedoen het nie

Ek is op daardie stadium in terapie geleer om 'n *hold* op my gedagtes te sit – *thoughtstopping*. Wanneer die gedagtes begin, het ek ferm gesê: **Stop, Gaan weg!** En dan het ek dit met iets anders waaraan ek konstruktief begin dink het (soos Jacques Kallis!), vervang.

6.7.4 UNIEKE UITKOMSTE

Ek dink die feit dat hierdie twee mans nog steeds iewers daar buite rondloop, maak my nog steeds kwaad en ongelukkig. Ek dink as hulle gekry het wat hulle toekom, sou dit vir my makliker gewees het. Om dus na geleenthede te moes soek oor waar ek sterker was as die probleem oor die afgelope paar maande was dus vir my baie moeilik. Tog wéét ek daar is sulke geleenthede en tye, byvoorbeeld:

- **Wanneer ek gedans, toneel en krieket gespeel het, het ek teen Verskrikking opgestaan. Ek het bewustelik nie toegelaat dat hy dit ook van my steel nie.**
- Die feit dat ek die probleem 'n ander naam kon gee, het hom *weak* gemaak.
- Ek kon dit regkry om nog **steeds elke dag op te staan en aan te gaan**, al het dit nie elke dag so goed gegaan nie.

Dit is regtig vir my moeilik gewees om tye en geleenthede te soek waar ek sterker as die probleem was, want vir my was dit nie so nie. Ek dink enigiemand wat al hierdie goed lees wat ek in die proses verloor het, sal dit verstaan. Daarom kan ek tot vandag toe ook dit nog nie herken nie en volstaan ek met hierdie drie puntjies.

6.7.5 ALTERNATIEWE STORIE EN REFLEKSIE

Hoe sal ek lyk as ek die probleem te bowe sou kom? Wel, ek sou weer kon *cope* en ek sou weer vreugde in die lewe vind.

Ek sou soos Alison³⁶ kon leef van *tragedy to triumph*. Ten einde dit te kon bereik, sou dit beteken dat ek my *attitude* van negatief na positief moes verander. Ek moes begin om meer op *survival* te fokus. Ek moes leer om elke dag 'n klein treetjie na herstel te gee. Berekenende treetjies. Of daardie twee skurke aan die pen gaan ry of nie. Ek moes begin om myself te herstel. Ek moes begin om weer uit te reik na ander mense toe. Ek moes my oë begin wegdraai van myself na ander. Dit het op 'n stadium vir my na 'n onmoontlikheid gelyk om te herstel, maar as ander dit

³⁶ Bron gebruik deur terapeut: Thamm, 1998

kon doen, kan ek dit ook doen. Ek moes leer om nie elke keer inmekaar te sak nie. Danksy die **medikasie** was dit meer moontlik. Ek moes leer om **my vriende nie te misbruik** as 'n kruk en hulle moedeloos te maak daardeur en hulle sodoende van my af weg te dryf nie. Ek **moes leer om weer gelukkig te wees**, maak nie saak wat ander mense sê nie. **Ek is die skrywer van my eie storie.** Ek weet wat die waarheid is en die waarheid maak my vry. Ek het weer begin **fokus op dié dinge wat vir my werk:** dans, drama, sport, akademie, leierskap en my talente om met ander te werk. Dans is een van my groot passies in my lewe – deur dans kon ek vergeet van my sorge. Die terapeut het my daarop gewys dat ek dans as medium kon gebruik om my nuwe storie uit te beeld. Omdat dit 'n medium is waardeur ek kan kommunikeer, was dit vir my die aangewese manier om dus nie verder deur dans te ontkoppel van die werklikheid nie, maar eerder bewustelik te 'werk' aan die nuwe hoofstuk in my lewe en dit dan uit te beeld. **My eerste dans begin op die grond want dis waar ek was. Die hele dans is eintlik 'n toutrek tussen Verskrikking en my eie ander storie. Die koortjie-gedeeltes van die musiek beeld elke keer dié deel uit waar ek begin terugbakei het vir die nuwe hoofstuk in my lewe en waar ek dit elke keer regkry, terwyl die tussenstukke (die versies van die *song*) Verskrikking uitbeeld. Teen die einde van die dans, dans ek oorwegend op die linkerkant van die area, want dit is waar ek kies om te dans – dit is dus waar ek kies om te lewe – eerder aan die ander kant van Verskrikking. Tog beweeg ek so nou en dan aan die regterkant van die area, omdat ek weet dat Verskrikking altyd deel van my lewe sal wees, maar hy is nie meer oorwegend my lewe nie.**

In die tweede *song* probeer ek uitbeeld dat na Verskrikking is ek nog steeds die persoon met drome – die lewe het net so 'n effense draai met my gemaak. Op die ou einde het ek 'iets' wat ander nie het nie – ek kan nou meer verstaan van ander mense se hartseer en seer.

Ek moes die keuse maak om heeltyd oor die wonde van Verskrikking te treur en of ek dit gaan aanvaar en deel van my lewe gaan maak, want dit hoef nie meer my lewe oor te neem nie. As jy nie die besluit neem nie, gaan jy die hele tyd net 'agteruit' – en ek weet hoe dit voel.

Charlene het terwyl sy nog in terapie was reeds as ko-terapeut begin optree en in ware *survivor*-identiteit uitgereik na Barbara (Geval 4) wat pas by terapie begin inskakel het. Sy het vir haar 'n briefie geskryf waarin sy vir haar sê: **Ek het 'n besluit gemaak wat my lewe drasties verander het. Ek kan òf net 'n slagoffer wees, òf ek kan 'n *survivor* wees, wat verkragting gaan *outwit*, *outlast* en *outplay*. Die 'V' in my lewe staan nie meer vir 'verkragting' nie, maar vir *Victory*. Sy het ook vir Barbara 'n beertjie saam met die briefie gestuur vir troos en ondersteuning (Aanhangsel M).**

6.8 BEVINDINGS EN BESPREKINGS

Nadat die data geanaliseer is, het dit duidelik geword dat ten spyte van die verskillende omstandighede en agtergronde waaruit die slagoffers van seksuele mishandeling gekom het, sekere temas en behoeftes deurlopend voorgekom het.

Die navorser illustreer die hoofkategorieë en die subtemas soos volg in tabel 6.2 wat daaruit voortgespruit het nadat die bronne van Cohen, *et al.* (2000: 282-287) en Poggenpoel in De Vos (1998: 334-352) geraadpleeg is vir verheldering met betrekking tot die saamstel vir hoof- en subkategorieë. Die inhoud word daarna gerekontekstualiseer met 'n literatuurkontrole.

Tabel 6.2 Hoof- en subkategorieë van data-inhoud

HOOFKATEGORIEË	SUBKATEGORIEË
6.8.1 VERHOUDINGSPROBLEME	6.8.1.1 MET GOD 6.8.1.2 MET ANDER 6.8.1.3 MET HULSELF
6.8.2 INTERNE FAKTORE (DEEL VAN DIE PROBLEEMDEURDRENKTE STORIE)	6.8.2.1 VERDUISTERDE TOEKOMSPERSPEKTIEF 6.8.2.2 PROBLEME MET KONSENTRASIE 6.8.2.3 DEPRESSIE / NEERSLAGTIGHEID 6.8.2.4 AGGRESSIE / WOEDE 6.8.2.5 SKULDGEVOELEN 6.8.2.6 SKAAMTE 6.8.2.7 VREES / BANG 6.8.2.8 SLAAPPROBLEME 6.8.2.9 INPERKING 6.8.2.10 BLAMEER ANDER 6.8.2.11 IDENTITEITSPROBLEME
6.8.3 EKSTERNE FAKTORE (FAKTORE GELEË BUITE DIE SLAGOFFER)	6.8.3.1 ONKUNDE 6.8.3.2 ONBETROKKENHEID VAN OUER(S)
6.8.4 ALTERNATIEWE STORIE	6.8.4.1 STERKTES AANWESIG IN SLAGOFFERS 6.8.4.2 ONTDEKKING VAN HUL EIE UNIEKE STEM
6.8.5 'SURVIVOR'- IDENTITEIT	6.8.5.1 EK, DIE OUTEUR 6.8.5.2 EK, DIE EKSPERT, IN BEHEER 6.8.5.3 EK EN ANDER SURVIVORS

6.8.1 VERHOUDINGSPROBLEME

Al die respondente het sekere verhoudingsprobleme gerapporteer wat hulle direk toegeskryf het aan die seksuele mishandeling wat plaasgevind het. Die respondente het almal aangedui dat hulle verhoudingsprobleme ervaar het ten opsigte van hul verhouding met God, met ander (ouers en vriende) en 'n probleem met hulself:

6.8.1.1 VERHOUDINGSPROBLEME MET GOD

Respondent 1 het te kenne gegee dat haar verhouding met God verswak het tydens haar adolessente jare toe die werklikheid tot haar deurgedring het. Sy het gevoel dat sy nie in die kerk aangeneem mag word as lidmaat van die kerk nie, omdat sy skuldig was.

Respondent 2 het vertel dat sy nie meer kon bid nie.

Respondent 3 sê dat sy verhouding met die Here skade gely het in dié sin dat die insident hom weerhou het om aan sy verhouding met die Here te kon werk.

Respondent 4 sê dat sy nie meer kon kerk toe gaan nie.

Respondent 5 sê dat sy tydens haar vroeë adolessente jare 'n groot Christen was, maar ná die gebeure het sy nie meer geweet wie sy is nie.

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

Bass & Davis (1997: 156-157) wys daarop dat om 'n verhouding met God te hê, beteken nie om aan al die pyn, die probleme en die proses van genesing te ontsnap nie. 'n Verhouding met God is eerder op heling gerig. Slagoffers van seksuele mishandeling twyfel dikwels oor die bestaan van God. Hulle is kwaad omdat Hy seksuele mishandeling in hulle lewens kon toelaat. Ander is skaam oor dit wat gebeur het en voel dat hulle nie waardig is om 'voor God te verskyn' nie (Bass & Davis, 1997:156; Kilbourn & McDermid, 1998: 146-152).

6.8.1.2 VERHOUDINGSPROBLEME MET ANDER

Respondent 1 noem dat sy baie jaloers was op die vriendskapsverhoudings van ander mense. Sy het verder geglo dat indien mense die 'waarheid' oor haar moet weet, hulle minder van haar sal dink of van haar sal hou. Van haar kant af het die seksuele mishandeling ook afstand geskep tussen haar en haar ouers. Gedurende terapie het sy tot die antwoord gekom oor hoe sy die situasie sou hanteer indien haar ouers ooit daarvan sou uitvind, maar het telkens die hoop uitgespreek dat dit nooit sal gebeur nie. Sy noem ook dat sy 'n koudheid teenoor ander mense het.

Respondent 2 sê dat sy nie meer saam met haar vriendinne kon kuier nie. Sy het ook nie meer die vrymoedigheid gehad om ander mense in die oë te kyk nie. Haar verhouding met haar moeder was ook nie goed nie, aangesien sy gevoel het dat haar moeder haar uitgelewer het aan die oortreder.

Respondent 3 se verhouding met sy ouers is verder benadeel deur die seksuele mishandeling omdat hy hom nie kon wend tot hulle ten tyde van die gebeure nie. Hy kon nie verhoudings vestig met seuns van sy eie portuurgroep nie. Hy sukkel ook om ander mense se regte bedoelinge met hom te identifiseer en homself teen hulle te beskerm.

Respondent 4 sukkel om ander mense te vertrou. Sy gaan selfs nie meer na haar vriendinne toe nie, omdat sy hulle ook wantrou. Haar verhouding met haar moeder is deur die insident benadeel omdat sy haar nie verder bygestaan het nie. Haar verhouding met haar ouma het egter verbeter.

Respondent 5 se verhouding met ander mense is ernstig benadeel na dié insident. Haar vriende het later van haar onttrek omdat hulle gevoel het dat sy te veeleisend is. Hulle sou ook oor haar skinder en dit het sake vir haar baie moeilik gemaak om te hanteer. Haar ouers was weens hul eie intriges emosioneel nie beskikbaar vir haar nie. Dit het haar baie eensaam gemaak. Sy het ook ander mense nie meer vertrou nie. Sy was veral bang vir mans.

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

Ouers ressorteer in die eerste linie van hulpverlening en verstaan by die adolessent. Wanneer daar 'n ontoereikende verhouding tussen ouers en kinders is, kan kinders hulle

nie self wend tot hul ouers nie. Indien ouers verstaan dat dit vir dié kinders lyk of genesing onmoontlik is op daardie gegewe stadium, indien hulle die kinders glo en bereid is om iets omtrent die saak te doen, help dit die kinders op hul pad na heling (Dolan, 1991: 49; Gonsiorek, *et al.*, 1994: 165; Lewis, 1994: 31; Kilbourn & McDermid, 1998, 166). Seksuele mishandeling tref nie net die slagoffer self nie, maar alles en almal om hulle. Ouers en vriende blameer dikwels die slagoffer en dit benadeel die verhoudingsituasie ernstig. Die ondersteuning wat slagoffers van hul familie kry, is medebepalend in die herstelproses (Bass & Davis, 1994: 34, 318-319; Lewis, 1994, 33).

6.8.1.3 VERHOUDINGSPROBLEME MET DIE SELF

Respondent 1 noem dat sy haarself nie kon aanvaar na dit wat gebeur het nie. Sy kon nie vir haarself in die spieël kyk nie en het nie van haar eie liggaam gehou nie.

Respondent 2 het te kenne gegee dat sy nie meer van haarself gehou het nie.

Respondent 3 noem dat sy selfvertroue, selfliefde, sekuriteit, selfaanvaarding, vreugde en identiteit skipbreuk gely het ná die insidente van seksuele mishandeling. Hy was skaam oor sy eie liggaam en sy drome vir sy lewe vorentoe is verpletter.

Respondent 4 sê dat sy baie in haarself gekeer geraak het, dat sy nie meer kon doen wat sy wou nie en dat sy nie meer so spontaan is soos vroeër nie. Dit het vir haar gevoel of sy nie meer 'n bestaan het nie.

Respondent 5 se verhouding met haarself is op baie terreine benadeel. Sy kon aan 'n wye verskeidenheid aktiwiteite nie meer deelneem nie. Sy het niks meer van haarself gedink nie. Volgens haar was haar *outgoing personality* weg.

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

Slagoffers van seksuele mishandeling sukkel dikwels met selfliefde, selfaanvaarding, selfblaam en met hul eie identiteit (Bass & Davis, 1997: 34; Bell-Gadsby & Siegenberg, 1996: 114-115; 158-160). Hulle glo hulle verdien niks beter in die lewe nie en sal hul

toevlug neem tot praktyke van selfmutilasie, selfmoordpogings of gedagtes rondom selfmoord (Bass & Davis, 1997: 48).

Die volgende interne faktore is geïdentifiseer in die data.

6.8.2 INTERNE FAKTORE (DEEL VAN DIE PROBLEEMDEURDRENKTE STORIE)

'n Ervaring of ervarings van seksuele mishandeling laat slagoffers dikwels met 'n gevoel van 'ek is nie meer in beheer nie'. Slagoffers beleef dat hulle vasgevang word in 'n siklus dat hulle nie meer in beheer is van hul gedrag en emosies nie en dat hoe langer die tydsverloop na die insident(e) is, hulle al hoe meer buite beheer raak – 'n proses wat voortgesit word tot in hul volwasse jare (Durrant & White, 1992:16).

Die volgende temas, wat deel is van die probleemdeurdrenkte storie, is deur al die respondente gerapporteer as temas in hul lewe voortspruitend uit die seksuele mishandeling. Die onderskeie temas is daarna gekontroleer deur alle gedrag, emosies en simptome aan te dui op die kontrolelys (tabel 6.3) soos verduidelik vir gebruik in hoofstuk 5. Dit het as bevestiging gedien van die seleksie van dié temas soos dit deur al die respondente gemeld is.

Tabel 6.3 Kontrolelys vir die gebruik van terapeute soos aangewend in hierdie studie

KONTROLELYS VIR DIE GEBRUIK VAN TERAPEUTE					
GEDRAGSIMPTOME		PSIGOLOGIESE SIMPTOME		MEDIESE SIMPTOME	
	GEVAL		GEVAL		GEVAL
Aannames		Afgestomptheid	3 4 5	Depressie	1 2 3 5
Aggressie	1 2 3 4 5	Afhanklikheid	2 3 5	Neerslagtigheid	4
Bedekking	5	Distansiëring	1 2 3	Dissosiasie	
Dobbelary		Gevoel van boosheid		Eetstoornisse	3 5
Ekstremititeit	5	Homoseksuele neigings	1 3	Gastro-intestinale probleme	
Geseksualiseerde interpersoonlike verhoudings	3	Probleme met intieme verhoudings (6.4.1.1; 6.4.1.2)		Ginekologiese probleme	
Geheimsinnigheid	3	Liggaamstoornisse	3 5	Insomnia	5
Godsdienstigheid		Negatiewe selfspraak	1 3 5	PTSV	
Inperking	1 2 3 4 5	Non-assertiwiteit	3 5	Selfmoordneigings	1 3
Kontrolering, perfeksionisme, agterdogtigheid		Probleme met vriendskappe (6.4.1.2)	1 2 3 4 5	Slaapstoornisse	1 2 3 4 5
Chroniese klagtes, moegheid	3 5	Leuenagtigheid / Manipulering	1 2 3 4 5	Substansafhanklikheid	
Promiskuiteit, seksverslawing		Oordeel alles en almal	1 3	Vrese / Bang	1 2 3 4 5
Skaamte	1 2 3 4 5	Oorverantwoordelikheid en onverantwoordelikheid	1 2 3	Woede	
Skolastiese probleme	3 4 5	Projeksie			
Swak konsentrasie	1 2 3 4 5	Pseudo-volwassenheid			
Werkolisme	1 2	Rasionalisering en selfblaam	1		
Blameer ander	1 2 3 4 5	Selfsabotering			
		Skuldgevoelens	1 2 3 4 5		
		Gebrekkige onderskeidingsvermoë	3		
		Té akkommodierend			
		Identiteitsverwarring	1 2 3 4 5		
		Verlies			
		Verduisterde toekomspektief	1 2 3 4 5		
		Vrees vir donker	5		
		Wantroue	5		

Slegs temas wat deur al vyf die respondente aangedui is, sal toegelig word:

6.8.2.1 VERDUISTERDE TOEKOMSPERSPEKTIEF

Respondent 1 sê dat sy pessimisties was oor die toekoms. Sy was ambisie- en rigtingloos. Die lewe het donker geraak en die son het nie meer vir haar geskyn het nie.

Volgens respondent 2 het sy geglo dat seksuele mishandeling feitlik alles van haar af weggeneem het en dat sy geen vryheid meer het nie. Sy sou graag eendag haar eie gesin wou hê, maar het getwyfel of dit ooit sal realiseer.

Respondent 3 dui aan dat die pad vorentoe vir hom gelyk het na 'n eensame en donker roete. Hy het ook voorsien dat hy nooit by sy droom van 'n huwelik en eie kinders sou uitkom nie.

Respondent 4 sê dat die insident haar swak laat voel het en dat sy moed verloor het.

Niks in die lewe het meer vir haar sin gemaak nie; haar drome het verander in nagmerries; sy kon nie meer *worry* nie en sy het 'n negatiewe houding oor alles gehad, sê respondent 5.

6.8.2.2 PROBLEME MET KONSENTRASIE

Volgens respondent 1 was sy deurmekaar en het sy later begin sukkel om te konsentreer op haar werk.

Respondent 2 het skool verlaat omdat sy nie op haar studies kon konsentreer nie.

Respondent 3 sê dat sy denke en handeling so oorgeneem is deur gedagtes aan die gebeure dat hy nie meer normaal kon funksioneer nie en gesukkel het met konsentrasie. Sy skoolastiese prestasie het gevolglik drasties afgeneem.

Respondent 4 rapporteer dat sy sukkel om te luister in die klaskamer en dat sy probleme ondervind om te dink. Haar punte het verswak en sy het selfs van haar toetse gedruip. Sy sê dat sy haar gedagtes 'verloor' het.

Respondent 5 meld dat haar skolastiese prestasie met rasse skrede agteruit gegaan het, dat sy nie meer kon konsentreer nie en dat dit vir haar gevoel het dat sy niks meer regkry nie.

6.8.2.3 DEPRESSIE / NEERSLAGTIGHEID

Respondent 1 meld dat sy depressief geraak het en dat selfmoord telkens vir haar na 'n uitweg gelyk het. Die reën in haar skets dui op al die tranes wat voortdurend vloei. Sy het nie meer die lig gesien nie. Sy het baie alleen gevoel. Sy gebruik ook die metafoor van verdrinking en 'n watervlak wat hoër raak.

Respondent 2 is deurentyd baie hartseer en eksternaliseer die gebeure in haar lewe met die woord '*sadness*'. Sy sê ook dat haar geluk weg is en dat sy hartseer is. Sy sukkel ook om oogkontak te maak met andere.

Lusteloosheid, 'n *void emptiness*, gedagtes aan pille drink en selfmoord is deel van die depressie wat respondent 3 ondervind het.

Respondent 4 sê dat sy nie meer kon *worry* nie. Sy het ook nie meer goed geslaap nie. Sy was baie hartseer en het stil geraak.

Volgens respondent 5 was haar vreugde, vrede en mooi gedagtes weg. Sy was depressief en het niks van haarself gedink nie. Sy was stukkend. Sy het ook nooit meer gelag nie.

6.8.2.4 AGGRESSIE / WOEDE

Woede en ontevredenheid met haar lewe is 'n tema wat gereeld in respondent 1 se storie na vore kom. Hierdie onderdrukte woede maak haar 'n monster in haar eie lewe. Sy was onverklaarbaar buierig.

Respondent 2 sê sy is voortdurend kwaad.

Respondent 3 sê dat gereelde woede-uitbarstings nie ongewoon was in sy lewe nie.

Respondent 4 sê dat sy kwaad is vir mans, maar ook eintlik vir almal.

Volgens respondent 5 was sy kwaad vir alles en almal.

6.8.2.5 SKULDGEVOELENIS

Skuldgevoelens teenoor God en haar ouers het telkens na vore gekom in respondent 1 se storie.

Respondent 2 het ook skuldgevoelens gehad oor haar eie aandeel omdat sy gedink het dat sy dit moes verhoed het.

Respondent 3 getuig dat hy gesukkel het met skuldgevoelens teenoor God.

Respondent 4 sê dat sy skuldig gevoel het en haarself gekasty het met die vraag oor hoekom sy in die man se kar geklim het.

Respondent 5 sê dat sy skuldig gevoel het – veral ook omdat sy haar ouers belas terwyl hulle reeds hul eie probleme het.

6.8.2.6 SKAAMTE

Skaamte het ook respondent 1 se lewe gekenmerk en sy noem ook dat sy geen trots in haarself gehad het nie.

Respondent 2 is te skaam om te praat oor die gebeure in haar lewe. Sy kon ook nie mense in die oë kyk nie.

Respondent 3 gee te kenne dat hy skaam en bang was na die insident in die swembad.

Respondent 4 sê dat sy skaam was en nie mense in hul gesigte kon kyk nie.

Sy was so skaam dat respondent 5 nie kon bad terwyl die lig aan was nie aangesien sy selfbewus geraak het, sy kon nie voor ander mense aan- en uittrek nie en sy kon nie lank voor die spieël staan nie. Sy kon ook nie enigiets uit haar kas uit aantrek nie, want sy moes van kop tot tone bedek wees. Sy het ook nie oogkontak met mense gemaak nie.

6.8.2.7 VREES / BANG

Respondent 1 het nie net in vrees gelewe dat haar ouers sal uitvind oor die insident met die seun nie, maar ook dat hulle sou uitvind oor haar lesbiese verhouding. Sy is ook bang vir mans en het gesukkel om verhouding te stig met hulle.

Die gebeure het respondent 2 gevul met vrees en het haar weerhou daarvan om op haar eie plekke te besoek.

Respondent 3 noem dat hy bang was na die insident in die swembad en dat hy homself skaars gehou het die volgende dag.

Respondent 4 gee te kenne dat sy bang was. Sy en haar ma vrees ook intimidasie en viktimisasie van die oortreder(s).

Sy vrees mans en is bang om by haar vriendinne te gaan oorslaap omdat sy bang is vir hulle pa's en broers, volgens respondent 5. Sy sê ook dat sy nie meer soos ander 'n normale lewe kon lei nie omdat sy bang was.

6.8.2.8 SLAAPPROBLEME

Respondent 1 meld dat sy nagmerries ondervind het wat haar slaap aangetas het.

Volgens respondent 2 sal sy weer goed slaap indien sy beheer van die probleem kan neem.

Respondent 3 het hipersomnie gehad en ontvang medikasie daarvoor asook vir sy depressie.

Respondent 4 sê ook dat sy nie meer goed geslaap het nie.

Sy het party nagte net twee ure geslaap, volgens respondent 5.

6.8.2.9 INPERKING

Seksuele mishandeling het respondent 1 se lewe ingeperk in dié sin dat sy nie met haar ouers kon praat oor die seksuele mishandeling nie, maar ook dat sy moeilik verhouding kon stig met die teenoorgestelde geslag. Haar ingeperkte denke het ook daartoe gelei dat sy haarself as sleg en onwaardig beskou het.

Respondent 2 se lewe is deur seksuele mishandeling ingeperk tot so 'n mate dat sy nie meer op haar eie kon funksioneer en na plekke heen gaan nie.

Respondent 3 se lewe was veral ingeperk ten opsigte van sy verhoudings met ander mense. Hy het gevoel dat sy lewe se *script* reeds vooruit bepaal was en dat hy niks daaraan kon verander nie.

Respondent 4 sê dat sy nie meer kon loop waar sy wou nie en dat sy selfs eers nie saam met bekendes soos haar oom en *auntie* wou ry nie.

Respondent 5 kon nie meer flieks met *love scenes* kyk nie en sy kon nie meer gaan waar sy wou nie. Sy was bang en verder het haar ouers haar ingeperk. Sy sou graag 'n ou wou gehad het maar het ook nie eintlik kans gesien daarvoor nie. Sy kon selfs net sekere kosse eet. Sy beleef ook inperking van haar gedagtes – sy was altyd net besig met haarself en was nie meer beskikbaar om ander te help nie.

6.8.2.10 BLAMEER ANDER

Respondent 1 blameer ander mense vir erger dinge wat hulle doen en vind só regverdiging vir haar eie optrede. Sy voel ook dat haar ouers haar nie toegerus het nie.

Respondent 2 voel dat haar ma te blameer is vir die omstandighede waarbinne sy haar bevind het.

Respondent 3 vertel dat hy gedurig sy ouers blameer het vir sy eie ongelukkigheid en dat hy sodoende nooit nodig gehad het om verantwoordelikheid vir sy eie optrede te neem nie.

Respondent 4 het gevoel dat haar tjommie te blameer is vir die insident wat gebeur het.

Sy wou altyd ander *blame*, want volgens respondent 5, het dit haar beter laat voel.

6.8.2.11 IDENTITEITSPROBLEME

Respondent 1 meld dat sy in 'n lesbiese verhouding betrokke geraak het, enersyds omdat dit na 'n veilige verhouding gelyk het, maar andersyds omdat sy nie meer geweet het wie sy is of behoort te wees nie. Vrae het in haar gemoed oor haar eie seksualiteit ontwikkel. Sy beleef 'n vervreemding van haarself. Selfwaarde het haar ontwyk.

Respondent 2 ondervind identiteitsprobleme in dié sin dat sy nie onafhanklik kon funksioneer nie; dat sy die konflikte nog nie suksesvol kon oplos nie en dat sy nie in beheer van haar lewe gevoel het nie.

Respondent 3 het met identiteitsprobleme reeds vanaf die begin van sy adolessente jare geworstel. Sy seksuele identiteit was nog steeds nie vir hom 'n uitgemaakte saak nie.

Respondent 4 sê dat sy nie meer die mens was wat sy was nie en dat sy nie meer van haarself gehou het nie.

Sy het haarself op 'n stadium as 'n groot Christen gesien, sê respondent 5, maar die verkragting het dit alles verander. Sy het nie meer geweet wie en wat sy is nie. Sy kon haarself net beskryf in terme van *damaged goods*.

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

Seksuele mishandeling is 'n probleem weens die gevolge van die insident(e) op slagoffers se lewens. Kliënte meld nie vir terapie aan omdat hulle mishandel is nie, maar as gevolg van die probleme wat hulle op verhoudings- en persoonlike vlak ervaar. Probleemgefokusde terapie lei maklik tot terapie wat die slagoffer etiketteer in terme van die mishandeling. Aangesien die gebeure van seksuele mishandeling nooit ongedaan gemaak kan word in die lewe van 'n slagoffer nie, kan seksuele mishandeling, waar dít as die probleem gedefinieer word, nooit waarlik opgelos word nie. Terapie wat gerig is op die vermindering van die effek van seksuele mishandeling is oplossingsgerig en mag dus meer suksesvol wees (Durrant & Kowalski in Durrant & White, 1992: 72). Bogenoemde temas is volledig bespreek in hoofstuk 5 (5.8: Die impak van seksuele mishandeling).

6.8.3 EKSTERNE FAKTORE (FAKTORE GELEË BUITE DIE SLAGOFFER WAT AANLEIDING KON GEE TOT SEKSUELE MISHANDELING)

Uit die gegewens verstrek deur die respondente is die volgende geïdentifiseer as faktore wat buite die slagoffer geleë is en wat aanleiding kon gee tot die insidente van seksuele mishandeling:

6.8.3.1 ONKUNDE

Respondent 1 meld dat haar moeder wel vir haar gesê het dat geen ander mans aan haar mag vat nie. Haar aanwysings was egter nie volledig en spesifiek nie.

Respondent 2 is by haar oom afgelaai sonder dat haar ma ooit weer navraag gedoen het na haar welstand en sonder dat sy enige toerusting ontvang het rakende molestering en hoe sy haarself kan beskerm teen so iets.

Respondent 3 sê dat sy gebrek aan kennis en die feit dat hy nooit enige voorligting in dié verband ontvang nie, destruktief was in sy lewe. Sy ouers het dit ook nooit reggestel dat Hankie nie deur die ooevaar gebring is nie.

Respondent 4 het ook aangedui dat sy naïef was om in die motor te klim en dat sy nie kon dink hoe sy haarself in so 'n situasie gekry het nie. Sy het ook nie geweet wat om te doen in die situasie waarbinne sy haar bevind het nie.

Respondent 5 sê dat sy dink dat sy naïef was en nie regtig besef het hoe maklik so iets kon gebeur het nie en dat onkunde ook 'n rol gespeel het daarin dat sy haarself in die verkrachtingsituasie bevind het.

6.8.3.2 OUERS

Respondent 1 se ouers het nie aan haar spesifieke en korrekte aanwysings gegee nie. Die oortreder het geen psigologiese of emosionele dwang ten tyde van die gebeure toegepas nie – tog kon sy nie na haar ouers draai ná die gebeure nie, omdat daar nie 'n naby vertrouensverhouding tussen haar en haar ouers was nie.

Respondent 2 se ma het aan haar gesê dat sy by haar oom moes gaan bly. Daarna het sy baie min kontak met haar gehad. Haar ma was baie bly dat die oom vir haar kon sorg.

Respondent 3 voel dat sy ouers geen fondasie in sy lewe gelê het nie en dat die vestiging van sy seksuele identiteit dus van die begin af 'n kans gestaan het om te flop.

Respondent 4 se verhouding met haar ma het verswak nadat haar ma te kenne gegee het dat sy wil hê dat sy die saak moet terugtrek. Sy voel dat haar ma haar nie genoegsaam voorberei het ten opsigte van toerusting vir sulke situasies nie.

Respondent 5 sê dat sy ook waarskynlik nie bedag genoeg gemaak is op die gevare daarbuite nie en dat haar ouers ten tyde van die voorval so besig was met hul eie probleme, dat sy haar nie na hulle kon wend nie. Hulle het ook nie vir haar professionele hulp direk na die voorval gereël nie.

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

Ouers behoort reeds van jongs af kinders te wys op die gevare van molestering en verkragting. Onkunde en gebrekkige toerusting deur ouers is bydraende verswarende oorsake wat kinders predisponeer tot seksuele mishandeling. Indien ouers hul opvoedkundige verantwoordelikheid nakom en hul kinders met die korrekte terminologie en feite toerus, kan die kinders minder weerloos wees en word daar ook aan die kind se behoefte voorsien om te verstaan wat 'n geslagsrol is en om daarmee te identifiseer (Van Rooyen & Louw, 1993: 7-8; 24). Slagoffers van verkragting kan hulself nie blameer vir die verkragting nie, maar moet dikwels wel gedeelde verantwoordelikheid aanvaar omdat hulle nie waaksaam was nie. Wanneer insidente soos verkragting en molestering plaasvind, het slagoffers nie beheer daaroor nie. Hulle het wel beheer oor die keuse wat hulle maak rondom die hantering daarvan (Thamm, 1998: 209). Wanneer slagoffers 'n keuse maak daartoe om 'n *survivor* te word, word die eerste tree na die alternatiewe storie gegee.

6.8.4 ALTERNATIEWE STORIE

Mense beskik oor sterktes in hul lewens waarvan hulle dikwels nie bewus is nie. Hierdie sterktes in hul lewens kan lei tot die ontdekking van die alternatiewe storie in hul lewe:

6.8.4.1 STERKTES AANWESIG IN SLAGOFFERS

Respondent 1 oordeel nie ander mense maklik in haar lewe nie. Sy aanvaar dat ander mense deur moeilike omstandighede kan gaan. Sy het op skool goed presteer, leierskapsposisies bekleed en was gewild. Op 'n stadium móés sy net die stilte verbreek en daaroor begin praat. In terapie kon haar sterktes gebruik word: die sterkte om ander nie te oordeel nie kon sy in haar eie lewe begin gebruik om haarself ook nie verder te oordeel nie en om ook 'genade' vir haarself te hê. Prestasie was nog altyd vir haar belangrik. Sy kon 'n besluit neem om nie verder ter wille van ander te presteer nie, maar vir haarself. Hierdie deursettingsvermoë het haar ook gesteun ten tyde van hierdie terapie. Sy sê self dat sy nooit gaan lê nie.

Respondent 2 het op tienjarige ouderdom reeds begin om kralewerk te doen om te probeer vergeet van die slegte insidente in haar lewe. Tog het dit uiteindelik gelei dat sy selfversorgend kon raak en aan die slegte situasie kon ontsnap. Haar oom het nie meer nodig gehad om vir haar te sorg nie. Sy kon haarself konnekteer aan haar ouma wat vir haar 'n betekenisvolle persoon kon raak in haar lewe. In terapie kon sy waardering vir haarself kry as 17-jarige wat reeds die eerste tree na onafhanklikheid gegee het deur op vroeë ouderdom reeds selfonderhoudend te raak.

Respondent 3 het deur homoseksualiteit ontdek wie hy nie wil wees nie. Uit hierdie ontdekking was dit dus makliker om 'n identiteit te begin bou rondom dit wat hy graag wil wees. Hy het ook ontdek dat sy pad na heling en genesing deur sy geloof loop en dat dit hom onderskraag het om sterk te staan.

Respondent 4 het gevoel dat dit nie meer sou help om te praat nie. Tog was sy verras om te ontdek dat haar stem nie van haar gesteel is nie. Sy kon 'n saak gaan maak en seker maak dat die oortreder(s) nie wegkom nie. Sy het reeds die eerste tree gegee om weer vir haarself op te staan – iets wat sy in die verlede nog altyd reggekry het. Sy sê dat sy weet dat sy baie sterk is en dat sy weer so sal word.

Respondent 5 het gedink dat sy alles verloor het. Tog het sy 'n besluit geneem dat sy haarself nog steeds sal uitleef in dans, krieket en revue. Sy het dit reggekry. Alhoewel sy tydens dans van al die tragiese gebeure in haar lewe kon vergeet, is dit ook die medium

wat in terapie gebruik kon word om op bewustelike vlak die verkragting te integreer in haar lewe as deel van haar storie.

6.8.4.2 ONTDEKKING VAN HUL EIE UNIEKE STEM

Mense is slegs mens tussen ander mense. Wanneer tragedie mense tref, het hulle ander nodig om hulle te steun. Slagoffers van seksuele mishandeling voel dikwels dat hul 'stem' gesteel is tydens die insident en dat hulle nie daaroor kan praat nie. Al die respondente het aangedui dat hulle hul stem ontdek het deur met ander persone daaroor te praat.

Respondent 1 het by twee geleenthede met mense gepraat oor die seksuele mishandeling. Sy het self besluit om die stilte te verbreek en oor die molestering te praat. Toe sy nie daar antwoorde kry nie, het sy later dit weer probeer. Sy het dus nog nooit opgegee om antwoorde te vind nie en het aanhou soek totdat iemand haar kon help.

Respondent 2 sê ook dat sy weet dat dit vir haar beter is om oor haar heling te praat.

Respondent 3 aanvaar dat hy die ekspert van sy lewe is en daarmee bepaal hy sy toekoms. Hy het ook verskeie beraders reeds gespreek en steeds nie moed opgegee om antwoorde te vind nie.

Respondent 4 het 'n saak teen die oortreders gaan maak en daarmee ontdek dat sy 'n stem het waarmee sy vir haarself geregtigheid kan skep.

Respondent 5 het, hoewel seksuele mishandeling haar stem stilgemaak het, tog ook haar stem gebruik om die saak by die polisie aan te meld.

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

Uitsonderings ten opsigte van gevoelens en gedrag tot die probleemdominante storie bied 'n basis vir die ontwikkeling van oplossings. Die probleemdominante storie verskaf 'n lens waardeur net probleme raakgesien word en wat geen oplossings belig nie. Dit is belangrik dat die terapeut nie net die uitsonderings moet uitwys nie, maar ook die kliënt tot eie ontdekkings moet begelei (Durrant & Kowalski in Durrant & White, 1992: 90, 93).

Slagoffers van seksuele mishandeling moet van hul probleem leer – hulle moet eerder van die probleem neem wat hulle kan voordat die probleem hulle oorrompel (Thamm, 1998: 251). Eers wanneer slagoffers begin om verantwoordelikheid vir hul eie heling te neem, is hul op pad na 'n *survivor*-identiteit.

6.8.5 SURVIVOR-IDENTITEIT

Slagoffers van seksuele mishandeling tipeer hulself dikwels in terme van hul slagoffer-identiteit en vir jare daarna bly hulle die slagoffers. Gedurende terapie kan slagoffers van seksuele mishandeling hulself ontkoppel van hul identiteit as magtelose slagoffers (Adams-Westcott & Isenbart in Durrant & White, 1992:47). Die respondente het hul identiteit vanaf slagoffer na *survivor* soos volg verander:

6.8.5.1 EK, DIE OUTEUR

Al die respondente het deelgeneem aan die fisiese neerskryf van hul probleemdeurdrenkte storie asook die herskrywing daarvan.

Respondent 1 is gevra om die probleem se invloed op haar lewe te teken (Aanhangsel F). Sy is ook gevra om die nuwe hoofstuk van haar storie te illustreer (Aanhangsel G). Ten tyde van die ko-konstruksieproses van haar storie het sy tot die ontdekking gekom dat sy nie meer getraumatiseer is deur die gebeure nie. Die nuwe hoofstuk van haar lewe was reeds goed gevestig en sy het reeds begin uitreik na ander mense.

Respondent 2 het moeilik gepraat oor die gebeure in haar lewe. Sy is daarom gevra om haar gevoel van Sadness te illustreer (Aanhangsel H). Die nuwe hoofstuk wat sy wou skryf vir haar lewe moes sy met prente vaslê (Aanhangsel I). Daarna het sy en die navorser bespreek oor hoe sy dit prakties in haar lewe gaan implementeer. Dit het só 'n impak op haar lewe gehad dat sy nie vir die volgende sessie opgedaag het nie. Ten tyde van die ko-konstruksieproses van haar storie het sy net gesê dat sy beter gevoel het en dat sy tot aanvaarding

kon kom van die feit dat sy nie die probleem was nie, maar dat haar oom die probleem is. Sy was versterk deur die skryf van haar verhaal.

Respondent 3 se kreatiewe sy is gebruik in die outeuring van sy nuwe hoofstuk: hy is gevra om Chaos uit te beeld (Aanhangsel J). Hy het spontaan tydens die ko-konstruksieproses 'n gedig begin dikteer oor die invloeiing van die probleemdeurdrenkte storie en die nuwe hoofstuk van sy lewe.

Respondent 4 het baie vasberade die pad na eie outeurskap weer begin loop. Sy was nog altyd sterk en het gesê dat sy net so 'n bietjie hulp nodig het om weer daarby te kom. Sy het besluit dat die oortreder(s) nie vir haar sal sê wat sy mag doen en wat sy nie mag doen nie. Toe sy ontdek dat sy die outeurskap aan hulle afgestaan het, het sy onmiddellik besluit om dit terug te neem.

Respondent 5 was van mening dat sy 'alles' verloor het. Tog het sy haar kreatiewe aktiwiteite nooit aan Verskrikking afgestaan nie. Dans is 'n passie in haar lewe, maar sy ontsnap ook van realiteite tydens dans. Dans, as medium is toe gebruik waarin sy gevra is om 'n dans uit te werk wat veral klem lê op die aanvaarding van die nuwe hoofstuk in haar lewe (Aanhangsel L). Dans is gebruik om haar op bewustelike vlak terug te 'dwing' om die gebeure te hanteer en sodoende die nuwe hoofstuk te begin 'skryf'. Dit het 'n omwenteling in haar lewe teweeggebring.

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

Om outeur te wees van jou lewe beteken om jou storie te vertel. Dit kan in geskrewe of mondelinge vorm geskied. Om die storie te vertel behels: dit breek die greep (mag) wat stilte uitoefen op slagoffers van seksuele mishandeling; dit bevestig die *survivor*-identiteit; dit kan desensitisering tot die trauma bewerkstellig en help om die trauma vir die slagoffer in perspektief te plaas. Geleidelik word die mag wat die trauma oor die slagoffer het, gebreek (Matsakis, 1998: 272).

6.8.5.2 EK IN BEHEER

Ten einde effektiewe verandering by slagoffers van seksuele mishandeling te bewerkstellig is dit belangrik dat hul 'lens' moet verander. Hulle moet hulself sien in terme van bekwaamheid teenoor onbekwaamheid; in-beheer in plaas van buite-beheer; selfrespek in plaas van selfhaat en vryspraak teenoor selfblaam (Durrant & Kowalski in Durrant & White, 1992: 80):

Respondent 1 reageer soos volg:

- **bekwaamheid teenoor onbekwaamheid:** ek kon beter verstaan oor hoekom ek my eie seksualiteit begin bevraagteken het; ek het van myself geleer toe ek gedink het ek kon nie méér pyn vat nie, toe kon ek
- **in-beheer in plaas van buite-beheer:** ek het by die punt gekom dat ek besef het dat ek iets omtrent my depressie moes doen; ek kan reeds nou al my storie anders leef; daar is nou weer lig in my lewe; ek het geleer om te praat; ek kan sê wat ek voel en ek kan vir myself opstaan, wat ek tevore nie kon doen nie; ek is belangriker en groter as die probleem en nie andersom nie; die rolle tussen my en Verwoester is omgeruil
- **selfrespek in plaas van selfhaat:** van nou af kan ek trots wees op myself
- **vryspraak teenoor selfblaam:** ek kon myself vryspreek en om vergifnis vra; ek het ook tot kennis gekom dat ek onskuldig was in die saak

Respondent 2 reageer soos volg:

- **bekwaamheid teenoor onbekwaamheid:** I know it's good to speak on this
- **in-beheer in plaas van buite-beheer:** I can go to the shop; I was more happy; I not want to have the problem
- **selfrespek in plaas van selfhaat:** I know it's not me who was bad
- **vryspraak teenoor selfblaam:** I know it's not me the problem

Respondent 3 reageer soos volg:

- **bekwaamheid teenoor onbekwaamheid:** kennis het my tot ander insigte gebring; ek is die ekspert van my lewe; niemand kan vir my 'Geen Toegang' bordjies in my lewe opsit nie; kennis oor die feit dat 'n studie bewys het dat slegs 50% mans eksklusief heteroseksueel is, laat hom meer bekwaam voel deurdat hy daarmee kon identifiseer

- in-beheer in plaas van buite-beheer: ek kan die storie van die res van my lewe bepaal; kennis kon my vry maak
- selfrespek in plaas van selfhaat: ek is nie meer net vasgevang in my eie wêreld en sy probleme nie, maar kan uitbeweeg na ander
- vryspraak teenoor selfblaam: kennis oor seksuele mishandeling het gemaak dat ek my kon vryspreek en begin bou aan 'n seksuele identiteit

Respondent 4 reageer soos volg:

- bekwaamheid teenoor onbekwaamheid: ek het die besluit geneem dat ek sal wen en ek het; ek het my kop mooi sterk gemaak oor dié ding en net elke dag vir myself gesê dat dit my lewe is en dat ek hom sal lewe soos wat ek wil
- in-beheer in plaas van buite-beheer: moes stadig begin om weer my gedagtes terug te vat; ek het begin loop waar ek wou; sy sê ook dat sy geleer het om nie die verlede te vergeet nie, maar dit op die beste manier moontlik te hanteer
- selfrespek in plaas van selfhaat: dit gaan nou baie beter met my omdat ek kon gepraat het
- vryspraak teenoor selfblaam: ek was ook nie meer kwaad vir myself nie

Respondent 5 reageer soos volg:

- bekwaamheid teenoor onbekwaamheid: ek het my gedagtes konstruktief begin vervang deur aan iets anders te dink
- in-beheer in plaas van buite-beheer: ek kon vir die gedagtes sê: Stop, gaan weg!; ek het begin om meer op *survival* te fokus; ek is die skrywer van my storie; elke dag 'n klein treetjie na herstel; ek moes my oë wegdraai van myself
- selfrespek in plaas van selfhaat: begin om myself te herstel
- vryspraak teenoor selfblaam: leef van *tragedy to triumph*

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

'n Nuwe lewenstyl of die herskryf van 'n nuwe storie gaan gepaard met 'n nuwe keuse rondom denke, gevoelens en gedrag (McGraw: 2000, 61). Wanneer 'n lewensvernietigende leefstyl deel geword het van mense se lewens is nuwe oplossings en

keuses nodig. Nuwe oplossings en keuses is slegs moontlik vanuit kennis wat nuwe moontlikhede kan genereer. Emosionele sluiting van traumatiese gebeure is moontlik wanneer denke en gevoelens in balans kom. Dit beteken nie om die ervaring op te los of te probeer om dit te laat verdwyn nie – dit is onmoontlik. Wat wel moontlik is, is om denke en gevoelens te balanseer (McGraw, 2000: 50).

6.8.5.3 EK EN ANDER *SURVIVORS*

Al vyf die respondente het te kenne gegee dat hulle iets uit die lewe van ander *survivors* kon neem vir hul eie lewe om die nuwe rigting wat hulle gekies het, te versterk:

Respondent 1 verwys na Esmé van Zijl se video waarna sy gekyk en dit laat haar tot die besef kom dat dit vir ander slagoffers ook moeilik is om aanvanklik te praat oor die gebeure wat hul lewe só drasties verander het. Sy vind bemoediging daarin dat sy die geleentheid het om reeds op 'n jong ouderdom haar storie nou anders te leef.

Respondent 2 verwys na Alison se storie en sê dat dit haar sterk gemaak het.

Respondent 3 sê dat hy kan identifiseer met die metafoor van Verwoester wat deur Martie gebruik is. Hy kon ook sien dat haar lesbiese verhouding vir haar die antwoord was op die seer in haar lewe. Vir hierdie respondent was dit moeilik om te aanvaar dat slegte stories goeie uitkomstes kan bied. Alison was vir hom só 'n voorbeeld met wie hy kon identifiseer.

Respondent 4 sê dat dit haar ook gehelp om te hoor hoe ander mense hul stories herskryf (reggemaak) het.

Respondent 5 sê dat Alison se uitlating van *tragedy to triumph* haar oortuig het om meer op *survival* te fokus as op Verskrikking.

REKONTEKSTUALISERING MET LITERATUUR:

Telling the story of your trauma won't make the trauma happen again. Telling your story won't undo the trauma or make it go away either. But telling your story can help lessen

the pain and shrink the scars and, by telling just one person about your trauma, you can begin to feel reconnected to the human race again. Telling the story of your trauma is much like therapy. There is healing in the telling.
(Matsakis, 1998: 271)

Mense se lewens vertel stories en stories het die misterieuse krag om by mense se verstand verby te glip en hul harte en denke te verander sonder dat hulle dit eens agterkom (Naudé, 1998). Ander *survivors* kan identifiseer met mekaar se pyn en verstaan wat ander persone deurmaak beter as enigiemand anders (Thamm, 1998: 238). Deur die stories van ander *survivors* te gebruik in terapie, dra dit die boodskap oor van hoop vir heling en daag dit slagoffers uit om ook hul tragedie in 'n triomftog te herskryf.

6.9 SAMEVATTING EN REFLEKSIE

Seksuele mishandeling is in 'n slagoffer se lewe 'n gegewe. Niks en niemand kan dit ooit weer ongedaan maak nie. Slagoffers van hierdie misdaad laat dikwels toe dat die chaos wat uit daardie daad of dade ontstaan het hulle 'omhels'. Alison (Thamm, 1998: 213) sê dat slagoffers moet leer om die chaos te 'omhels' en nie andersom nie. Chaos en trauma is nie al wat slagoffers in hul lewe het nie. Tog stel die meeste slagoffers hulself aan ander voor as die 'slagoffer' en leef, praat en handel dan vanuit daardie identiteit.

Die samevatting, gevolgtrekking, leemtes en aanbevelings van hierdie studie volg in Hoofstuk 7.